

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ & ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΚΟΥΣΟΥΡΗ ΟΛΥΜΠΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΚΑΝΣΙΖΟΓΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

*Η άσκηση της αιδεργίας αποτελεί έκφραση
της συλλογικής συνδικαλιστικής ελευθερίας*

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
A) ΕΝΝΟΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	4
B) ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ	4
Γ) ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΧΗ	5
Δ) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
A) ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	7
B) ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ	8
Γ) Η ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΜΑΣ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
A) ΑΠΕΡΓΙΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ	14
B) ΚΗΡΥΞΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	17
Γ) Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	21
Δ) ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ	23
Ε) ΟΧΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ	24
ΣΤ) ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
A) ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	29
B) ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	30
Γ) ΛΕΥΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	30
Δ) ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	30
Ε) ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	31
ΣΤ) ΑΔΕΣΠΟΤΗ ΑΠΕΡΓΙΑ	32
Z) ΑΠΕΡΓΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
A) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	34
B) ΚΥΡΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	35
Γ) ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	40
Δ) ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΗΡΗΣΗ ΣΥΝΑΦΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	41
Ε) ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	42
ΣΤ) ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	43

Ζ) ΑΜΟΙΒΗ	45
Η) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	47
Θ) ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
Α) ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ	49
Β) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	49
Γ) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	50
Δ) ΣΧΕΣΗ ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑΣ – ΑΠΕΡΓΙΑΣ	51
Ε) ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΩΝ	53
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	58
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	66

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Μετά από μια ιδιαίτερα πλούσια σε εμπειρίες σπουδαστική πορεία, έφτασα στη στιγμή της συγγραφής της πτυχιακής μου εργασίας. Η επιλογή του θέματος δεν ήταν τυχαία, καθώς ως σπουδαστής των Τ.Ε.Ι. μετείχα ενεργά και άμεσα στην συνδικαλιστική δράση και έζησα αγώνες και άλλων συνδικαλιστικών φορέων, που είτε είχαν σχέση με την κοινότητα των Τ.Ε.Ι. , είτε όχι.

Για την συγγραφή της πτυχιακής μου εργασίας, αμέριστο ήταν το ενδιαφέρον και πολύτιμη η επιστημονική βοήθεια της καθηγήτριας μου **κ. Ολυμπίας Κουσουρή.**

Τέλος, ευχαριστώ όλους τους καθηγητές του Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου με τους οποίους είχα μια άψογη συνεργασία και που πιστεύω πως με την ευσυνειδησία τους, την αφοσίωσή τους και τις αξιόλογες γνώσεις τους, συμβάλλουν θετικά στην εκπλήρωση των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων του προγράμματος σπουδών και συνολικά του εκπαιδευτικού συστήματος.

Αφιερώνεται

...Στην οικογένειά μου!!!

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνδικαλιστική δράση, χωρίς τη δυνατότητα από την πλευρά των συνδικαλιστικών οργανώσεων να ασκούν πίεση για την προαγωγή των σκοπών τους δεν νοείται, τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα. Η εκπροσώπηση των συλλογικών συμφερόντων δεν περιορίζεται σε μια απλή παρουσίαση των απόψεων των εκπροσωπούμενων, αλλά περιλαμβάνει και την έκφραση των δυσαρεσκειών τους και την επιδίωξη της επιβολής των απόψεων τους. Μέσα πίεσης φανερά ή καλυμμένα, άμεσα ή έμμεσα, είναι στενά συνδεδεμένα με οποιαδήποτε εκπροσώπηση συλλογικών ενδιαφερόντων σε οποιαδήποτε καθεστώς. Το είδος των πιέσεων προσαρμόζεται στην φύση των εκπροσωπούμενων συμφερόντων και στη θέση που τα πρόσωπα, στα οποία αναφέρονται τα συγκεκριμένα συμφέροντα, κατέχουν στο κοινωνικό και οικονομικό καθεστώς.

Μια ιδιαίτερη μορφή μέσων πίεσης είναι τα αγωνιστικά μέσα που επιδιώκουν την δυναμική επιβολή των απόψεων ορισμένου κύκλου προσώπων. Με τη χρησιμοποίησή τους ιστορικά και κοινωνιολογικά θεωρείται αναπόσπαστα συνδεδεμένη η συνδικαλιστική δράση. Άλλα αποτελούν μέσα δράσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων και άλλα μέσα δράσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργοδοτών και άλλα τέλος είναι κοινά. Νέα αγωνιστικά μέσα είναι δυνατόν να εμφανιστούν, ενώ παλιά πέφτουν σε αχρηστία. Το είδος των αγωνιστικών μέσων που θα χρησιμοποιηθεί ανήκει καταρχήν στην εκτίμηση της συνδικαλιστικής οργάνωσης στο πλαίσιο της κατοχυρούμενης ελευθερίας στη συνδικαλιστική δράση.

Από την πλευρά των εργαζομένων τέτοια μέσα που περιέχουν άμεση κατά του εργοδότη δράση και που συνιστούν τη γενικότερη έννοια του εργασιακού αγώνα, είναι εκτός από τη απεργία, το μπούκοτάζ,¹ η εγγραφή στο μαύρο πίνακα, η συλλογική άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων που απορρέουν από την ατομική σύμβαση, όπως οι μαζικές τροποποιητικές καταγγελίες, η ομαδική άσκηση του δικαιώματος επισχέσεως, που συνιστούν τη γενικότερη έννοια του εργασιακού αγώνα.

Ο αγώνας αυτός συμπληρώνεται από τις διάφορες μεθοδεύσεις έμμεσης πίεσεως, που αποβλέπουν κυρίως στον προσεταιρισμό ή στην επιρροή της κοινής γνώμης ή και της κρατικής εξουσίας.

Το σπουδαιότερο από τα παραπάνω μέσα εργασιακού αγώνα, η απεργία, επιβλήθηκε κατά τη διαδρομή της κοινωνικής πάλης ως το κύριο αγωνιστικό μέσο και ως η κύρια μορφή εκφράσεως της κοινωνικής συγκρούσεως στις βιομηχανικές κοινωνίες. Αναπόσπαστη εκδήλωση του σύγχρονου πολιτισμού αποτελεί ταυτόχρονα μέσο πίεσης και μέσο εκφράσεως.

Η κατοχύρωσή της σήμερα ως αυτοτελές δικαίωμα παρέχει στο φορέα της μια τριπλή αδιαίρετη προστασία. Αναιρεί το άδικο και ποινικώς κολάσιμο της πράξης, νομιμοποιεί τις επεμβάσεις στην έννομη σφαίρα του εργοδότη και αποτρέπει την εφαρμογή επιζήμιων για τη θέση (απασχόληση) των μισθωτών συνεπειών.

Ως δικαίωμα κατατάσσεται στην κατηγορία των ατομικών δικαιωμάτων και με την έννοια αυτή περιέχει αξίωση για τη μη επέμβαση της κρατικής εξουσίας στις απεργιακές εκδηλώσεις και αξίωση για την οργάνωση της προστασίας που θα επιτρέψει την ακώλυτη άσκησή του. Μετέχει όμως της ουσίας και κοινωνικού δικαιώματος και με την έννοια αυτή επιβεβαιώνει το δικαίωμα των μισθωτών για την κοινωνική και την οικονομική προαγωγή τους.

Στο πλαίσιο τέλος της τριτενέργειας του δικαιώματος προστατεύεται και από την εργοδοτική εξουσία.

1. Για τη νομιμότητα του μπούκοτάζ ως αγωνιστικού μέσου Verdier, σελ. 380, *La liberte' Syndicale* όπου αναφέρεται στη δυνατότητα απαγορεύσεώς του σε ορισμένες περιπτώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Α) ΕΝΝΟΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Απεργία είναι η συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία με σκοπό να ασκήσουν, κατά κανόνα, πίεση στην εργοδοτική πλευρά στην επιδίωξή τους να εξυπηρετήσουν, να διαφυλάξουν και να προάγουν τα συλλογικά τους συμφέροντα. Αυτός ο γενικός ορισμός για την απεργία ως κοινωνικό φαινόμενο δεν περιέχει τα στοιχεία - όρους για τη νομιμότητά της. Κάθε περιστατικό, που συγκεντρώνει τα παραπάνω στοιχεία, είναι απεργία. Αν η απεργία είναι νόμιμη ή παράνομη εξαρτάται από τις προϋποθέσεις, τις οποίες κάθε έννομη τάξη απαιτεί για να την υιοθετήσει ως θεμιτό μέσο στην επιδίωξη των εργατικών συμφερόντων. Συνεπώς ο ορισμός της νόμιμης απεργίας περιέχει και τα βασικά στοιχεία, τα οποία αξιώνει η έννομη τάξη για το θεσμό της απεργίας και τη νόμιμη λειτουργία του στα πλαίσιά της.

Με βάση τα στοιχεία της ελληνικής νομοθεσίας απεργία είναι η συλλογική αποχή των εργαζομένων από την εργασία, η οποία αποφασίζεται και κηρύσσεται από νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις τους, με σκοπό τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών (άρθρο 23 § 2 Συντ), συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών γενικά συμφερόντων τους, και ως εκδήλωση αλληλεγγύης για τους ίδιους σκοπούς μισθωτών άλλων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, εφόσον η έκβαση της απεργίας των τελευταίων θα έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά ή εργασιακά συμφέροντά τους (άρθρο 19 § 1 ν. 1264/1982).

Β) ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στην απεργία η άρνηση παροχής εργασίας δεν εκφράζει θέληση των μισθωτών να καταγγείλουν τις συμβάσεις εργασίας τους, να αποχωρήσουν ή να παραιτηθούν. Οι ατομικές σχέσεις, όσων απεργούν, εξακολουθούν να υπάρχουν¹.

1. Α. Καρακατσάνης Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 365

Σε πρώτη θεώρηση η αποχή φαίνεται σαν μη εκπλήρωση της υποχρέωσης για παροχή εργασίας. Ωστόσο αυτή η μη εκπλήρωση δεν επισύρει, όταν η απεργία είναι νόμιμη, τις συνέπειες της παραβάσεως αυτής, γιατί η αποχή είναι θεμιτή και απορρέει από την άσκηση νόμιμου δικαιώματος. Αν όμως η απεργία είναι παράνομη, η αποχή από την εργασία νομικά ισοδυναμεί με αυθαίρετη απουσία, και συνοδεύεται από τις συνέπειες τέτοιας απουσίας.

Γ) ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΧΗ

Η απεργία είναι φαινόμενο συλλογικό, θεσμός του συλλογικού εργατικού δικαίου για την επιδίωξη συλλογικών συμφερόντων. Συλλογική αποχή δεν σημαίνει ότι απαραίτητα πρέπει να απέχουν όλοι οι μισθωτοί της επιχειρήσεως ή εκμεταλλεύσεως, ή του τόπου ή του κλάδου. Είναι δυνατό να γίνει μερική απεργία σε μια επιχείρηση ή σε ορισμένες από τις επιχειρήσεις ενός τόπου κ.α.

Δε χρειάζεται, άλλωστε, ούτε ορισμένος αριθμός απεργών. Οι απεργοί είναι δυνατό να είναι λίγοι, αρκεί να υπάρχει συλλογικό αντίκρισμα, συλλογικό συμφέρον στην απεργία.

Δε νοείται όμως απεργία ενός μισθωτού για να βελτιώσει την υπηρεσιακή του κατάσταση, που δεν τον ικανοποιεί. Στο ατομικό επίπεδο το δίκαιο γνωρίζει ως νόμιμη αποχή από την εργασία την επίσχεση εργασίας (Α.Κ 325), όχι όμως για να διεκδικήσει ο μισθωτός καλύτερους όρους εργασίας, αλλά για να απαιτήσει ληξιπρόθεσμη αξίωσή του από τον εργοδότη, ο οποίος δεν την εκπληρώνει.

Δ) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η απεργία αποτελεί τη μαχητικότερη έκφραση, την «αιχμή», των εργατικών αγώνων. Ως κοινωνικό φαινόμενο πολεμικής των αποχειροβιώντων (όπως αναφέρονται στις πρώτες νομοθεσίες οι εργαζόμενοι) προλεταρίων για την κατάκτηση, διατήρηση και βελτίωση των δικαιωμάτων τους, αντιμετώπιστηκε από τις νομοθεσίες των διάφορων κρατών κατά ομοιόμορφο σχεδόν τρόπο και πέρασε από διάφορα στάδια. Στην πρώτη φάση, η απεργία ήταν ποινικό αδίκημα, και κατά των απεργών απειλούνταν ποινικές κυρώσεις.

Στη δεύτερη φάση καταργείται η ποινικοποίηση της απεργίας, οπότε η έννομη τάξη ανέχεται την απεργία αλλά δεν την αναγνωρίζει νομοθετικά. Επακολουθούν οι φάσεις της νομοθετικής, πρώτα, και της συνταγματικής, έπειτα, αναγνώρισης της απεργίας ως δικαιώματος.

Οι πιο πάνω εξελικτικές φάσεις παρατηρούνται κυρίως στη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Αγγλία και την Ελλάδα. Εξάλλου, ο Κοινωνικός Ευρωπαϊκός Χάρτης της 18^{ης} Οκτωβρίου 1961 ορίζει στην § 4 του άρθρου 6 του Β' μέρους ότι: «τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν, εις περιπτώσεις συγκρούσεων συμφερόντων, το δικαίωμα των εργατών και των εργοδοτών δια συλλογικάς ενεργείας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το δικαίωμα της απεργίας...».

Στις χώρες του λεγόμενου «*υπαρκτού σοσιαλισμού*», όπου το κράτος έχει την ευθύνη για τη διεύθυνση και τον προγραμματισμό της οικονομίας, η απεργία είτε δεν αναγνωρίζεται, είτε δυσχεραίνεται ασφυκτικά η άσκησή της, Συνεπώς, περί δικαίου απεργίας γίνεται λόγος μόνο για τις χώρες όπου επικρατεί φιλελεύθερο κοινωνικοοικονομικό σύστημα. Άλλωστε, κατά τη μαρξιστική αντίληψη, οι απεργίες αποτελούν «*επαναστατικά γυμνάσια*» για την ανατροπή του αστικού καθεστώτος και συνεπώς δεν έχουν λόγο ύπαρξης στις αταξικές κοινωνίες, όπου δεν υπάρχουν κοινωνικές συγκρούσεις¹.

Σχετικά με την νομοθετική ρύθμιση της απεργίας, παρατηρείται ότι το απεργιακό δικαίωμα είναι «*από τη φύση του δυναμικό και βίαιο*», έτσι που οι ρυθμίσεις στις οποίες είναι δυνατόν να υπαχθεί είναι τέτοιας υφής, ώστε ένας ασφυκτικός θεσμικός περίγυρος θα έχει την τύχη ή να γελοιοποιηθεί από τα ίδια τα πράγματα εξαιτίας της βιαιότητας και της ιδιομορφίας του δικαιώματος ή να στραγγαλίσει το δικαίωμα»².

1. Α. Καρακατσάνης «*Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο.*»

2. Α. Καρακατσάνης «*Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο*»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Α) ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από το 1934, δυνάμει του άρθρου 167 του Ποινικού Νόμου, «*επιμωρούντο διά φυλακίσεως οι συναποφασίζοντες την παύσιν της εργασίας των...*». Το ποινικό αυτό αδίκημα, που σιωπηρώς είχε καταργηθεί από το 1864, καταργήθηκε ρητά με το άρθρο 4 του Ν. 2111, του 1920, οπότε αναγνωρίστηκε συνταγματικά το δικαίωμα «του συνεταιρίζεσθαι» και, κατ' επέκταση, η ίδρυση επαγγελματικών – συνδικαλιστικών σωματείων. Η απεργία «ως δικαίωμα» αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα με διάφορες αποφάσεις εκ του ερμηνευτικού συνδυασμού διαφόρων νομοθετικών διατάξεων. Ιστορικής σημασίας είναι, οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου Πειραιώς 293/ 1934 (Εισηγητής δικαστής Κ. Σούρλος) και του Αρείου Πάγου 670/ 1953 (Πρόεδρος Ι. Αποστολόπουλος, Εισηγητής Στ. Μαυρομιχάλης).

Συνταγματική κατοχύρωση της απεργίας: α) Το άρθρο 23 § 2 του Συντάγματος του 1975 ρητώς ορίζει ότι η απεργία αποτελεί δικαίωμα που ασκείται «*υπό των νομίμως συνεστημένων συνδικαλιστικών οργανώσεων*», προς τον σκοπό διαφύλαξης και προαγωγής των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων. Με τη διάταξη αυτή η απεργία κατατάσσεται στα ατομικά δικαιώματα, που προστατεύονται άμεσα από το Σύνταγμα. Πρόκειται για ατομικό δικαίωμα, ασκούμενο συλλογικώς, β) Προκειμένου, όμως για δημοσίους υπαλλήλους, υπαλλήλους της τοπικής αυτοδιοίκησης, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και του προσωπικού πάσης μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, το δικαίωμα της απεργίας υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς από ειδικό ρυθμιστικό νόμο. Οι συγκεκριμένοι αυτοί περιορισμοί δεν επιτρέπεται να φθάσουν μέχρι σημείου να καταργείται το απεργιακό δικαίωμα ή να παρακωλύεται η άσκηση του, γ) Τέλος, απαγορεύεται συνταγματικά οποιαδήποτε μορφή απεργίας στους δικαστικούς λειτουργούς και σε όσους υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας.

Το Σύνταγμα, δηλαδή, διαγράφει μια καμπύλη από την καθιέρωση του απεργιακού δικαιώματος για όλους γενικά τους εργαζόμενους, αφού το υποβάλει σε «συγκεκριμένους περιορισμούς», μέσω ρυθμιστικού νόμου για ορισμένους κατηγορίες μισθωτών, καταλήγει να το απαγορεύει στους δικαστικούς λειτουργούς και τους αστυνομικούς. Αν και δεν υπάρχει ρητή απαγόρευση, είναι αδιανόητη η απεργία αυτών που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις.

B) ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

Μετά το Σύνταγμα του 1975, επακολούθησε ο Ν. 330/ 1976, η ψήφιση και η λειτουργία του οποίου προκάλεσαν μαζικές κινητοποιήσεις και έντονη κριτική, κυρίως για αντισυνταγματικότητα. Ο νόμος αυτός προέβλεπε στάδιο προπαρασκευής της απεργίας, αναγνώριση της λεγόμενης «καταχρηστικής απεργίας» και της ανταπεργίας, διατήρηση προσωπικού ασφάλειας, και διέκρινε, από τους εν γένει μισθωτούς, τους εργαζομένους με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο, στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και στις επιχειρήσεις δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας. Για τις τελευταίες αυτές κατηγορίες μισθωτών ο νόμος επέβαλε πρόσθετες διατυπώσεις, όπως τήρηση 8ήμερης προειδοποίησης προθεσμίας και διατήρηση, εκτός του προσωπικού ασφαλείας, και του αναγκαίου προσωπικού για την αντιμετώπιση «εκτάκτων ή ζωτικών» αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Εξάλλου με την απαγόρευση της λεγόμενης «καταχρηστικής απεργίας», η κρίση για την νομιμότητα της απεργίας έπεφτε στους ώμους ενός δικαστή που δικάζε κατά την συνοπτική διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

Ο νόμος 1264/ 1982 κατήργησε τον Ν 330/ 1976 και στα άρθρα 19 – 22 περιέλαβε διατάξεις ρυθμιστικές του απεργιακού δικαιώματος. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές: υποκείμενα του απεργιακού αγώνα είναι οι εργαζόμενοι που ασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, στον ιδιωτικό τομέα, στο δημόσιο, στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σκοπός της απεργίας είναι η διαφύλαξη και η προαγωγή των οικονομικών εργασιακών, συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και η εκδήλωση αλληλεγγύης. Για να είναι νόμιμη μια απεργία

πρέπει να κηρυχθεί από το αρμόδιο συνδικαλιστικό όργανο και να ειδοποιηθεί σχετικά ο εργοδότης ή η συνδικαλιστική του οργάνωση 24 τουλάχιστον ώρες πριν από την πραγματοποίησή της. Ειδικότερα για τους εργαζόμενους σε επιχειρήσεις δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, όπως είναι τα νοσηλευτικά ιδρύματα, η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ, τα ΕΛΤΑ, η ΕΡΤ, οι Συγκοινωνίες κλπ., κήρυξη απεργίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν περάσουν 4 ημέρες από προειδοποίηση με δικαστικό επιμελητή του εργοδότη και των αρμόδιων κρατικών φορέων. Επιπλέον στις παραπάνω περιπτώσεις, κατά τη διάρκεια της απεργίας πρέπει να υπάρχει το αναγκαίο προσωπικό, τόσο για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και την πρόληψη καταστροφών ή ατυχημάτων, όσο και για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου (άρθρο 20 παράγραφος 2 του Ν. 1264/1982).

Επίσης για τους εργαζόμενους στις πιο πάνω επιχειρήσεις, στις επιχειρήσεις του «δημοσίου τομέα» το άρθρο 4 του Ν. 1365/1983 «Για την κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφελείας», θέτει τέτοιες προϋποθέσεις για την νόμιμη κήρυξη απεργίας που καταλήγουν, αν όχι σε κατάργηση, οπωσδήποτε όμως σε σοβαρή παρακώλυση άσκησης του απεργιακού δικαιώματος. Η επίμαχη διάταξη ορίζει ότι *«για να ληφθεί απόφαση για απεργιακή κινητοποίηση απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία των εγγεγραμμένων μελών της οργάνωσης»*. Η επίτευξη μιας τέτοιας πλειοψηφίας είναι υπερβολικά δυσχερής. Η διάταξη κρίθηκε ως αντισυνταγματική και για να αποτραπεί η ψήφιση του άρθρου προκλήθηκαν έντονες απεργιακές κινητοποιήσεις.

Συμπερασματικά, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι, ενώ η απεργία και από το Σύνταγμα και από τους ρυθμιστικούς νόμους αναγνωρίζεται ως δικαίωμα, κατά τη ρύθμιση του δικαιώματος αυτού είναι η διαφανής η πρόθεση του νομοθέτη να περιορίσει και οπωσδήποτε να δυσχεράνει την άσκησή του. Ασφαλώς, οι εργατικοί αγώνες σήμερα δεν μπορεί να συγκριθούν με την εποποιία των αιματηρών συγκρούσεων του παγκόσμιου εργατικού κινήματος του 19^{ου} αιώνα. Όπως, επίσης, οι σημερινοί εργαζόμενοι, με τις ομολογουμένως, προωθημένες κατακτήσεις τους, δεν μπορούν να συγκριθούν με τους προλετάριους εκείνους, που στον απεγνωσμένο αγώνα τους, δεν είχαν *«να χάσουν τίποτα άλλο εξόν από τις αλυσίδες τους»*¹.

1. Α.Π. Μητρόπουλος *«Εργασία και Συνδικάτα στη Μεταβιομηχανική Κοινωνία – Ο Εφιάλτης της Δυσδικής Κοινωνίας»*

Στην εποχή μας, η έννομη τάξη αναγνωρίζει το απεργιακό δικαίωμα και σε αυτό το γεγονός της αναγνώρισης βρίσκεται ο δικαιολογητικός λόγος για την επιβολή περιορισμών και για την απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης του. Το δικαίωμα της απεργίας δεν μπορεί να είναι εκτός ελέγχου της έννομης τάξης. Είναι πρόβλημα επιτυχούς πολιτικής, ώστε ο έλεγχος να μην είναι ασφυκτικός, οπότε αποτελεί πρόκληση για κοινωνικές αναστατώσεις, αλλά ούτε τόσο χαλαρός, οπότε το δικαίωμα αυτό θα έχει υπέρογκο κοινωνικό κόστος¹.

Γ) Η ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΜΑΣ

Με την τελευταία αυτή αντίληψη συντάσσεται και ο έλληνας συνταγματικός νομοθέτης, ο οποίος αναγνωρίζει την απεργία ως δικαίωμα των εργαζομένων που την άσκηση του αναλαμβάνουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η διατύπωση που χρησιμοποιεί το Σύνταγμα δεν αφήνει περιθώρια για την αντικατάσταση της έννοιας του δικαιώματος από την έννοια του θεσμού. Εξάλλου, φορέας του δικαιώματος είναι κάθε εργαζόμενος, αδιάφορα αν είναι ή όχι μέλος συνδικαλιστικής οργανώσεως. Έτσι η ανάθεση της αποκλειστικότητας της άσκησης του δικαιώματος της απεργίας στις συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν μπορεί να ρυθμιστεί με τον τρόπο που να παρακωλύει ή να δυσχεραίνει την άσκηση του δικαιώματος από αυτούς που δεν είναι μέλη τους (άρθρο 32 § 1 ν. 330/ 76 και 34 § 1 εδ. γ'). Η τελευταία διάταξη δεν είναι απόλυτα σύμφωνη με το Σύνταγμα, γιατί αναθέτει την κήρυξη απεργίας σε ένα συγκεκριμένο φορέα (τις συνδικαλιστικές οργανώσεις), χωρίς να λαμβάνει υπόψη αν οι απεργούντες τον εμπιστεύονται. Για τον ίδιο λόγο, θα πρέπει να γίνει δεκτό, τουλάχιστον αν δεν έχει εκφραστεί αντίθετα ο νομοθέτης, ότι η μεταγενέστερη νομιμοποίηση από την αρμόδια συνδικαλιστική οργάνωση μιας αδέσποτης απεργίας είναι νόμιμη και καλύπτει αναδρομικά το παράνομό της².

-
1. Α.Π. Μητρόπουλος «Εργασία και Συνδικάτα στη Μεταβιομηχανική Κοινωνία – Ο Εφιάλτης της Δυσδικής Κοινωνίας»
 2. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο».

Θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν ίδιο δικαίωμα για αγωνιστικές εκδηλώσεις και συνεπώς η άσκηση του δικαιώματος απεργίας αποτελεί και εκδήλωση συνδικαλιστικής δράσης. Το δικαίωμα απεργίας προστατεύεται και ως αυτοτελές δικαίωμα των εργαζομένων και ως έκφραση της συνδικαλιστικής συλλογικής ελευθερίας. Έτσι η προβολή του δικαιώματος απεργίας ή οι περιορισμοί του ή ακόμα οι σκοποί του μπορούν να εκτιμηθούν συλλογικά ως συνδικαλιστικό δικαίωμα, ενώ από την άλλη μεριά δεν αποκλείονται εντάσεις ή συγκρούσεις ανάμεσα στην άσκησή του ή τη μη άσκησή του και τις συλλογικές συνδικαλιστικές ελευθερίες. Κάτω από το πρίσμα αυτό θα λυθούν αρκετά μερικότερα προβλήματα. Η προστασία για παράδειγμα που καλύπτει τη συνδικαλιστική δράση μπορεί να ισχύσει και για τις απεργιακές εκδηλώσεις. Το σωματείο έχει δικαίωμα να ασκήσει πειθαρχική εξουσία στα μέλη που δεν πειθαρχούν στην απόφαση για απεργία, χωρίς τα μέλη αυτά να μπορούν να επικαλεσθούν δικαίωμα για τη μη άσκηση της, γιατί η ελευθερία τους για τη μη άσκηση της απεργίας δεν τους απαλλάσσει από τις συγκεκριμένες ενοχικές δεσμεύσεις που έχουν απέναντι στη συνδικαλιστική οργάνωση.

Το παράνομο ή νόμιμο της ασκήσεως του δικαιώματος από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν πρέπει να επεκτείνεται αυτόματα και στην ατομική συμπεριφορά του απεργού ¹.

Όπως προκύπτει από το άρθρο 23 § 2 του Συντάγματος, το δικαίωμα της απεργίας καλύπτει το σύνολο των σκοπών τους οποίους εξυπηρετεί το συνδικαλιστικό δικαίωμα. Έτσι μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για αμυντικούς σκοπούς (διαφύλαξη) και για την επιδίωξη νέων σκοπών (*προαγωγή*), οι οποίοι μπορούν να αναφέρονται όχι μόνο στα εργασιακά συμφέροντα με την στενή του όρου έννοια, αλλά και στα γενικότερα συμφέροντα των εργαζομένων.

Κατά το μέτρο που ένα μέρος των θεμάτων που προβλέπει η διάταξη της §2 του άρθρου 23 δεν καλύπτεται από τα θέματα που μπορούν να ρυθμιστούν με συλλογικές συμβάσεις, θα πρέπει να δεχθούμε ότι για τα θέματα αυτά επιτρέπεται η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας παρά το γεγονός ότι αυτά δεν αποτελούν αντικείμενο συλλογικών συμβάσεων.

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

Εξάλλου, λησμονιέται συχνά από εκείνους που υποστηρίζουν το αντίθετο, ότι η απεργία αναγνωρίστηκε ως δικαίωμα προτού αναγνωρισθεί ο θεσμός των συλλογικών συμβάσεων ¹.

Αφού η διαφύλαξη και η προαγωγή των συμφερόντων μπορεί να γίνει με διάφορα μέσα πέρα από τη δέσμευση με συλλογικές συμβάσεις, δεν είναι σωστό να αφαιρείται από τους εργαζόμενους το δικαίωμα να ασκούν πίεση με το αγωνιστικό μέσο της απεργίας στις περιπτώσεις αυτές.

Συνεπώς από το Σύνταγμα προστατεύεται η άσκηση του δικαιώματος απεργίας, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο θα υλοποιηθεί η διαφύλαξη και προαγωγή των εργασιακών συμφερόντων. Με το πνεύμα αυτό προστατεύεται με ορισμένες προϋποθέσεις η πολιτική απεργία ή απεργία διαμαρτυρίας ή απεργία αλληλεγγύης.

Από τις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν γίνεται φανερό, ότι δεν μπορούμε να απαγορεύσουμε την απεργία σε εκείνες τις περιπτώσεις που επιτρέπεται η σύναψη συλλογικών συμβάσεων. Παράλληλα όμως προκύπτει και το συμπέρασμα, ότι οι περιορισμοί που μπαίνουν για τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων δεν ισχύουν αναγκαία και στην άσκηση του δικαιώματος απεργίας. Η αποστέρηση από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που δεν είναι αντιπροσωπευτικές από το δικαίωμα για σύναψη συλλογικών συμβάσεων, δεν συνεπάγεται και απώλεια του δικαιώματος για κήρυξη απεργίας. Προσωπικά νομίζω ότι είναι αμφίβολο αν ένας παρόμοιος περιορισμός, που θα διατυπωνόταν κατά τρόπο απόλυτο, θα ήταν συνταγματικός.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος απεργίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι γίνεται σεβαστή παρά μόνο όταν διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα κατά την άσκησή του. Η απεργία κατοχυρώνεται ως γενικό αγωνιστικό μέσο για την επιτυχία συγκεκριμένων σκοπών. Εξάλλου, σύμφυτο με την κατοχύρωση ενός δικαιώματος, είναι η διαχείριση να αφήνεται στη διακριτική εξουσία του φορέα του.

Για όλους αυτούς τους λόγους θα πρέπει να αφήνεται πλήρης ελευθερία στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, να κρίνουν την σκοπιμότητα της απεργίας, να επιλέγουν τον συγκεκριμένο τύπο απεργίας, που ταιριάζει στην ιδιορρυθμία του

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

επαγγέλματος, να καθορίζουν το χρονικό σημείο έναρξης και την έκταση χρονικής διάρκειας ή ακόμη την έκταση του προσωπικού πεδίου.

Η απεργία κατοχυρώνεται, όπως αναφέραμε πιο πάνω, ως δημόσιο ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα, αλλά και ως δικαίωμα των εργαζομένων απέναντι στην εργοδοτική εξουσία.

Με την κατοχύρωση της συγκατοχυρώνονται οι έννομες συνέπειες της απεργίας και διασφαλίζεται ο απεργός από τις ευθύνες που συνεπάγεται η άσκηση ενός παρόμοιου «ζημιογόνου δικαιώματος» για τον εργοδότη ή το κοινωνικό σύνολο. Η επιβολή οποιασδήποτε μορφής κυρώσεων απαγορεύεται. Πιο συγκεκριμένα: απέναντι στην κρατική εξουσία, η κατοχύρωση σημαίνει ότι δεν είναι πλέον δυνατόν η ποινική τιμωρία της απεργίας ή η επιβολή οποιασδήποτε άλλης ¹.

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Α) ΑΠΕΡΓΙΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ

Απεργία είναι η συλλογική αποχή των εργαζομένων από την εργασία τους, που ασκείται με ορισμένες προϋποθέσεις, όπως λεπτομερώς περιγράφεται παρακάτω. Η απεργία αναγνωρίζεται από την κείμενη νομοθεσία σαν νόμιμο δικαίωμα των εργαζομένων και αποτελεί ένα από τα κυριότερα όπλα της συνδικαλιστικής τους δράσης. Οι σχετικές διατάξεις του νόμου μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις έχουν ως εξής:

Δικαίωμα απεργίας: Με ρητή διάταξη του νόμου προβλέπεται ότι η απεργία αποτελεί δικαίωμα των εργαζομένων, που ασκείται και κηρύσσεται από τις νόμιμα συνεστημένες Συνδικαλιστικές τους Οργανώσεις, στις εξής περιπτώσεις (άρθρο 19 § Ν 1264/ 82):

α) Σαν μέσο για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων και σαν εκδήλωση αλληλεγγύης για τους αυτούς σκοπούς, και

β) Σαν εκδήλωση αλληλεγγύης εργαζομένων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων που εξαρτώνται από πολυεθνικές εταιρίες, προς εργαζόμενους σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ή στην έδρα της ίδιας πολυεθνικής εταιρείας και εφόσον η έκβαση της απεργίας των τελευταίων θα έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά και εργασιακά συμφέροντα των πρώτων.

Επομένως η απεργία που κηρύσσεται για οποιοδήποτε άλλο λόγο είναι παράνομη. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, από το νόμο διακρίνονται δύο μορφές απεργίας, δηλαδή η διεκδικητική και η απεργία αλληλεγγύης.

Σημειώνεται ότι η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας δεν είναι ανέλεγκτη, καθόσον τα δικαστήρια ελέγχουν, εκτός από τη νομότυπη κήρυξη της απεργίας και την άσκηση απεργίας από πλευράς καταχρηστικότητας. Έτσι έχει κριθεί (Ν.1264/82) ότι είναι παράνομη η απεργία που είναι άσχετη με την υπεράσπιση και προαγωγή των εργασιακών συμφερόντων των μισθωτών, καθώς και όταν με αυτή επιδιώκονται σκοποί που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν, επειδή είναι αντίθετοι, με διατάξεις νόμων δημόσιας τάξης. Επίσης θεωρείται καταχρηστική η απεργία όταν επιφέρει

ανεπανόρθωτη ζημία στην επιχείρηση, και φτάνει μέχρι του σημείου να προκαλέσει την οικονομική καταστροφή της, καθώς και όταν υπάρχει δυσαναλογία μεταξύ των αιτημάτων της απεργίας και της επερχόμενης από αυτή ζημίας. Όπως είναι ευνόητο, η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος της απεργίας εξαρτάται, από την συγκεκριμένη περίπτωση και κρίνεται από τα κίνητρά της, το χρόνο άσκησης της, το ανεδαφικό, το παράνομο, το υπερβολικό ή το ανεπίκαιρο των αιτημάτων της και από το χρόνο υποβολής αυτών ¹.

Γενικά, όταν η απεργία είναι παράνομη, πράγμα που συμβαίνει όταν δεν έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις που ορίζει ο νόμος, είναι δυνατή η απαγόρευση και η διακοπή αυτής, με δικαστική απόφαση,

Παράλληλα, μπορεί να απαγγελθεί χρηματική ποινή και απειλή προσωπικής κράτησης σε βάρος των εκπροσώπων της συνδικαλιστικής οργάνωσης, για την περίπτωση μη συμμόρφωσής τους προς την δικαστική απόφαση.²

Ως προς την απαργία αλληλεγγύης έχει γίνει δεκτό ότι είναι νόμιμη, εφόσον αυτή αποσκοπεί στην προστασία του συλλογικού συμφέροντος των μισθωτών, όπως λχ όταν γίνεται για την προστασία των μισθωτών που διώκονται λόγω της νόμιμης συνδικαλιστικής τους δραστηριότητας. Αντίθετα δεν καλύπτεται η περίπτωση κατά την οποία έγινε απόλυση λόγω ακαταλληλότητας του μισθωτού, ή παράβασης των υποχρεώσεων του από την εργασία, ή επιβαλλόταν αυτή από οικονομικοτεχνικούς λόγους ³.

Επίσης, όταν η απεργία είναι **καταχρηστική**, όταν αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και οι ζημίες που προκαλούνται απ αυτή, τόσο στον εργοδότη όσο και στο κοινωνικό σύνολο, είναι δυσανάλογες με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

1. Μ. Πρ. Δράμας 112/90 Εφετείο Πατρών 213/1993 ΕΕΔ 1993 σελ. 978.

2. Μ.Πρ. Αθηνών 1290/84, 2091/1987 σελ.934 . Τα πολιτικά δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα να κρίνουν αν η απεργία είναι παράνομη ή καταχρηστική και αν τα οικονομικά αιτήματά τους είναι παράνομα. (Α.Π. 110/1987 ΔΕΝ 1988 σελ. 706).

3. Άρ. Πάγου 1579/ 90, ΕΕΔ 1991 σελ. 820.

Εργαζόμενοι στο Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. κτλ: Η απεργία των εργαζομένων στο δημόσιο, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, στις επιχειρήσεις δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, η λειτουργία των οποίων έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, επιτρέπεται μετά από την τήρηση της διαδικασίας (δηλαδή με προειδοποίηση πριν από 4 ημέρες και τη διάθεση προσωπικού ασφαλείας).

Σαν επιχειρήσεις δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, η λειτουργία των οποίων έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, χαρακτηρίζονται οι εξής επιχειρήσεις εκμετάλλευσης:

- Παροχής υγειονομικών υπηρεσιών από νοσηλευτικά εν γένει ιδρύματα.
- Διύλισης και διανομής ύδατος.
- Παραγωγής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος ή καύσιμου αερίου.
- Παραγωγής ή διύλισης ακάθαρτου πετρελαίου.
- Μεταφοράς προσώπων και αγαθών από την ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα.
- Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης.
- Αποχέτευσης και απαγωγής ακάθαρτων υδάτων και λυμάτων και αποκομιδής και αποθήκευσης απορριμμάτων.
- Φορτοεκφόρτωσης και αποθήκευσης εμπορευμάτων στα λιμάνια.
- Τράπεζα της Ελλάδος, Πολιτικής Αεροπορίας και κάθε είδους υπηρεσίες ή τμήματα υπηρεσιών που απασχολούνται με την εκκαθάριση και πληρωμή μισθών του προσωπικού του δημόσιου τομέα.

Β) ΚΗΡΥΞΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Το δικαίωμα για την κήρυξη απεργίας ασκείται αποκλειστικά και μόνο από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διακρίνονται σε **Πρωτοβάθμιες, Δευτεροβάθμιες** και **Τριτοβάθμιες**. Σύμφωνα με το νόμο, σαν πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις θεωρούνται τα σωματεία, τα τοπικά παραρτήματα ευρύτερης περιφέρειας ή πανελλαδικής έκτασης και οι ενώσεις προσώπων, σαν δευτεροβάθμιες οι ομοσπονδίες και τα εργατικά κέντρα και τέλος σαν τριτοβάθμιες οι ενώσεις ομοσπονδιών και εργατικών κέντρων (*ομοσπονδίες*). Σχετικά με τη διαδικασία για την κήρυξη απεργίας, διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις:

Η απεργία στις πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις κηρύσσεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης, ύστερα από μυστική ψηφοφορία. Για ολιγόωρες στάσεις, εφόσον δεν πραγματοποιούνται την ίδια μέρα ή μέσα στην ίδια εβδομάδα, αρκεί απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, εκτός αν το καταστατικό ορίζει διαφορετικά. Η απεργία στα τοπικά παραρτήματα των συνδικαλιστικών οργανώσεων ευρύτερης περιφέρειας ή πανελλαδικής έκτασης, κηρύσσεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, εκτός αν το καταστατικό ορίζει διαφορετικά.

Η απεργία στις δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις, κηρύσσεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, εκτός αν το καταστατικό τους ορίζει διαφορετικά.

Οι ενώσεις προσώπων (κατά την έννοια του άρθρου 1 § 3 του Ν. 1264/82), μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα της απεργίας ύστερα από απόφαση, με μυστική ψηφοφορία της πλειοψηφίας των εργαζομένων σε εκμετάλλευση, επιχείρηση, δημόσια υπηρεσία, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α.

Οι εργαζόμενοι του κλάδου ή της επιχείρησης που δεν είναι μέλη της συνδικαλιστικής οργάνωσης που κήρυξε την απεργία, μπορούν να λάβουν μέρος σε αυτήν.

Προκειμένου για εργαζομένους σε επιχείρηση, εκμετάλλευση, δημόσια υπηρεσία, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α., αν δεν υπάρχει ένωση προσώπων ή σωματείο της επιχείρησης ή κλαδικό σωματείο με μέλη τους περισσότερους από αυτούς, η

απόφαση για την κήρυξη απεργίας λαμβάνεται από το πιο αντιπροσωπευτικό εργατικό κέντρο της περιοχής όπου εργάζονται (άρθρο 20 § 1 Ν. 1264/ 82).

Σε συμπέρασμα, η απεργία κηρύσσεται κατά προτεραιότητα από το Σωματείο που είναι αντιπροσωπευτικότερο, και πλησιέστερο στους εργαζομένους και στα προβλήματά τους, και επομένως η ύπαρξη του αποκλείει τις υπόλοιπες οργανώσεις. Μόνο σε περίπτωση που δεν υπάρχουν πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις, η απεργία κηρύσσεται από τα κλαδικά σωματεία. Τέλος, όταν δεν υπάρχουν ούτε αυτά, τότε επιλαμβάνονται τα εργατικά κέντρα, η αρμοδιότητα των οποίων για την κήρυξη απεργίας είναι πάντοτε επικουρική¹.

Νοείται βέβαια ότι η απεργία που δεν κηρύσσεται από το αρμόδιο συνδικαλιστικό όργανο, είναι παράνομη. Επίσης είναι παράνομη η αδέσποτη απεργία, καθώς και η αδέσποτη στάση εργασίας.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι η προηγούμενη γνωστοποίηση των αιτημάτων της απεργίας στον εργοδότη, επιβάλλεται να γίνεται σε κάθε περίπτωση.

Η υποχρέωση αυτή πηγάζει από την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη, και το σκοπό για τον οποίο δόθηκε στους εργαζομένους το δικαίωμα της απεργίας, που είναι η ευχερέστερη ικανοποίηση των αιτημάτων τους και όχι η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας καθαυτή. Επομένως και όταν ακόμη είναι γνωστά τα αιτήματα της απεργίας, πρέπει αυτά να υποβληθούν αιτιολογημένα στον εργοδότη, ώστε να δοθεί ένας χρόνος για την αντιμετώπιση και την ειρηνική διευθέτησή τους. Θεωρείται παράνομη η απεργία, όταν έχει αιτήματα που αφορούν τη χορήγηση και καταβολή απαγορευμένων αυξήσεων².

Πάντως, η απεργία δεν μπορεί να αφορά αιτήματα διαφορετικά από εκείνα που έχουν γνωστοποιηθεί. Για κάθε διαφορά που προκύπτει από απεργιακή κινητοποίηση των εργαζομένων, αρμόδιο για την επίλυση είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της συνδικαλιστικής οργάνωσης που έχει κηρύξει την απεργία.

1. Μ. ΠΡ. Αθηνών 367/ 1986, 1298/ 1987 Ε.Ε.Δ. 1988 σελ 410, Μ. ΠΡ. Βόλου 69/ 1986, Ε.Ε.Δ. 1986 σελ 709, Μ. ΠΡ. Θεσ/νίκης 4623/ 1985.

2. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

Ψηφοφορία: Η μυστική ψηφοφορία της συνέλευσης, που αναφέρεται στην κήρυξη της απεργίας, διεξάγεται από την εφορευτική επιτροπή. Καθήκοντα εφορευτικής επιτροπής εκτελεί το διοικητικό συμβούλιο της συνδικαλιστικής οργάνωσης και διοικητικού αντιπροσώπου, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου ή ο αντικαταστάτης του (άρθρο 2 § 2 Ν. 1915/ 90).

Δημόσιος Διάλογος: Για το θέμα αυτό, μετά την τελευταία τροποποίηση της νομοθεσίας, προβλέπονται τα ακόλουθα (άρθρο 3 Ν 2224/ 94):

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις που κηρύσσουν απεργία στις υπηρεσίες, οργανισμούς και επιχειρήσεις που αναφέρονται δηλ. Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α. κτλ, πριν ασκήσουν το δικαίωμα της απεργίας υποχρεούνται να καλέσουν τον εργοδότη με έγγραφο, που κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή, σε δημόσιο διάλογο για τα αιτήματα αυτής.

Στις λοιπές επιχειρήσεις η συνδικαλιστική οργάνωση που κηρύσσει την απεργία έχει την ευχέρεια να ζητήσει τη διεξαγωγή δημοσίου διαλόγου πριν ή κατά τη διάρκεια της απεργίας.

Ευχέρεια να ζητήσει τη διεξαγωγή δημοσίου διαλόγου έχει και ο εργοδότης, όταν με οποιοδήποτε τρόπο πληροφορηθεί τα αιτήματα της απεργίας, ή την κήρυξη απεργίας, ή κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος διατάραξης της εργασιακής ειρήνης στην επιχείρηση.

Ο δημόσιος διάλογος διεξάγεται μέσα σε 48 ώρες από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης στην οποία ορίζεται ο τόπος και ο χρόνος της συζήτησης, την οποία διευθύνει ένας μεσολαβητής που επιλέγεται με συμφωνία των μερών από τον κατάλογο μεσολαβητών – διαιτητών του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας. Αν δεν υπάρξει συμφωνία για το πρόσωπο του μεσολαβητή, η πλευρά που ζήτησε τη διεξαγωγή δημοσίου διαλόγου με αίτησή της στον οργανισμό Μεσολαβητών και Διαιτησίας, ζητεί μέσα σε 48 ώρες τον ορισμό του Μεσολαβητή για την διαδικασία της κλήρωσης, στην οποία καλείται και η άλλη πλευρά. Σε κάθε περίπτωση ο μεσολαβητής αναλαμβάνει τα καθήκοντα του μέσα σε 24 ώρες από την ανάδειξή του και ο δημόσιος διάλογος αρχίζει από την ημέρα ανάληψης των καθηκόντων του Μεσολαβητή.

Ο Μεσολαβητής προσπαθεί να επιτύχει προσέγγιση απόψεων κατά το συντομότερο δυνατό χρόνο. Αν μέσα σε 48 ώρες, δεν επιτευχθεί η προσέγγιση απόψεων, ο μεσολαβητής έχει δικαίωμα να υποβάλει στα μέρη έκθεση για τα

αιτήματα της απεργίας με βάση τις απόψεις των μερών και τη τεκμηρίωση. Η έκθεση του μεσολαβητή κοινοποιείται με δικαστικό εμπόλεμα σε 24 ώρες από τη λήξη μεσολάβησης. Η έκθεση είναι δυνα δημοσιευθεί στον ημερήσιο τύπο από τον μεσολαβητή, έπειτα από συμφωνία των μερών που έχει ληφθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του δημοσίου διαλόγου ή από οποιοδήποτε μέρος χωρίς να απαιτείται προηγούμενη συμφωνία. Κατά τη διεξαγωγή του δημοσίου διαλόγου, πέραν των κοινών και κατ' ιδίαν διαβουλεύσεων του μεσολαβητή, τα μέρη μπορούν να κληθούν να συμμετέχουν εκπρόσωποι συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων, καθώς και εκπρόσωποι αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών, κοινωνικών φορέων και μέσων μαζικής ενημέρωσης, έπειτα από σχετική συμφωνία των μερών.

Η διεξαγωγή του δημοσίου διαλόγου δεν αναστέλλει την άσκηση του δικαιώματος της απεργίας.

Με την συμφωνία των μερών μπορούν να ρυθμιστούν όλα τα διαδικαστικά θέματα διεξαγωγής δημοσίου διαλόγου, περιλαμβανομένης της διάρκειας του δημοσίου διαλόγου, της ελεύθερης επιλογής μεσολαβητή και της αναστολής του δικαιώματος απεργίας.

Προθεσμία κήρυξης απεργίας: Για να είναι νόμιμη η απεργία, πρέπει να γίνει προειδοποίηση του εργοδότη ή της συνδικαλιστικής του οργάνωσης, **είκοσι τέσσερις (24) ώρες**, τουλάχιστο πριν από την πραγματοποίησή της. Η προθεσμία της 24ωρης ειδοποίησης του εργοδότη υπολογίζονται από στιγμή σε στιγμή, χωρίς όμως να συνυπολογίζεται οι τυχόν εξαιρετέες ημέρες. Παράλληλα, η προειδοποίηση πρέπει να αναφέρει την ημέρα και την ώρα έναρξης της απεργίας, καθώς και την διάρκεια αυτής.

Προκειμένου για τους εργαζόμενους στο Δημόσιο, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λ.π., η κήρυξη απεργίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν περάσουν **τέσσερις (4) πλήρεις ημέρες**, από την γνωστοποίηση των αιτημάτων και των λόγων που τα θεμελιώνουν, με έγγραφο που κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή στον εργοδότη ή στους εργοδότες, στο Υπουργείο το οποίο ασκεί τη σχετική εποπτεία και στο Υπουργείο Εργασίας.

Η απεργία που πραγματοποιείται χωρίς να έχει γίνει σχετική προειδοποίηση του εργοδότη, έστω και προφορική θεωρείται παράνομη.

Γ) Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

A) Το αντικείμενο της απεργίας

Κατά το σύνταγμα η απεργία αναγνωρίζεται ως δικαίωμα όταν αποσκοπεί στη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των μισθωτών (άρθρο 23 § 2). Ο νόμος 1264/1982 πρόσθεσε (άρθρο 19 § 1) στα αντικείμενα νόμιμης απεργίας τα ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά συμφέροντα.

Δημιουργείται το ζήτημα, αν τα οικονομικά και εργασιακά συμφέροντα των μισθωτών είναι δύο κατηγορίες ανεξάρτητες και άσχετες μεταξύ τους ή μήπως το Σύνταγμα και ο νόμος, όταν αναφέρονται στα οικονομικά συμφέροντα, εννοούν την οικονομική πλευρά των εργατικών διεκδικήσεων, το μισθολογικό θέμα στις διάφορες μορφές του.

Η διατύπωση του άρθρου του συντάγματος ευνοεί την ένταξη των οικονομικών συμφερόντων στο πλαίσιο των σχέσεων μισθωτών-εργοδοτών. Ο συνταγματικός νομοθέτης, όταν ομιλεί *«περί οικονομικών και εργασιακών εν γένει συμφερόντων»*, φαίνεται ότι απλώς αποχωρίζει την οικονομική πλευρά των εργασιακών σχέσεων από τα υπόλοιπα εργασιακά θέματα. Έτσι πρέπει να γίνει δεκτό ότι ως οικονομικά συμφέροντα υποστηρίξιμα με απεργία πρέπει να θεωρηθούν οι οικονομικές διεκδικήσεις των μισθωτών στο πλαίσιο των εργασιακών τους σχέσεων¹. Ήδη ο νόμος 1876/1990 στο άρθρο 2 §1 ορίζει ως αντικείμενο συλλογικής συμβάσεως ζητήματα σχετικά με τους όρους λειτουργίας της εργασιακής σχέσεως.

Είναι νοητά και οικονομικά αιτήματα με αποδέκτες όχι εργοδότες αλλά το κράτος, για παράδειγμα, η απεργία για την οικονομική πολιτική, την πολιτική επενδύσεων, τη φορολογική πολιτική, την πολιτική τιμών και μισθών κ.ά.

Τέτοια αιτήματα με στενότερη ή απώτερη σχέση με τα οικονομικά των μισθωτών, τα οποία ανάγονται σε γενικότερα θέματα πολιτικής, όπου κατά τεκμήριο σταθμίζονται τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου, οδηγούν στο ευρύτερο θέμα της πολιτικής απεργίας.

1. Καρακατσάνης, Προβλήματα ισορροπίας στο συλλογικό εργατικό δίκαιο ΕΕΔ 37 1978 83.

Εργασιακά συμφέροντα, εκτός από τα οικονομικά, μπορούν να είναι όσα σχετίζονται με οποιοδήποτε σημείο των ατομικών και συλλογικών εργασιακών σχέσεων, λ.χ. άδειες, θέματα σχετικά με την άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη κ.ά., ζητήματα συλλογικών σχέσεων στο ενοχικό μέρος των συλλογικών συμβάσεων.

Η ένταξη της απεργίας στις ανταγωνιστικές σχέσεις μισθωτών-εργοδοτών υπαγορεύει και εδώ την ένταξη των εργασιακών συμφερόντων, τα οποία είναι υποστηρίξιμα με την απεργία, στις σχέσεις των μισθωτών με την εργοδοτική πλευρά.

Τέτοια ζητήματα είναι αυτά, των οποίων η ρύθμιση θα μπορούσε να περάσει στις ατομικές σχέσεις εργασίας για να τις διαμορφώσει αντίστοιχα με τα μέσα, τα οποία παρέχει στα μέρη τους η έννομη τάξη.

Ασφαλώς και εδώ είναι νοητά εργασιακά συμφέροντα, τα οποία δεν είναι δυνατό να τα ικανοποιήσει η εργοδοτική πλευρά, αιτήματα με αποδέκτη αποκλειστικά το κράτος, όπως ζητήματα που ρυθμίζονται μόνο νομοθετικά, ή που αναφέρονται σε κατάργηση ή τροποποίηση διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας, και άλλα τα οποία είναι δυνατόν να έχουν σχέση με την κοινωνική πολιτική της κυβερνήσεως. Απεργία για τα τελευταία αυτά συμφέροντα κρατικής αρμοδιότητας και πολιτικής, έχει και πολιτική πλευρά με ιδιαίτερα προβλήματα.

Συνδικαλιστικά συμφέροντα είναι όσα έχουν σχέση με τη συνδικαλιστική ελευθερία και δράση. Εδώ ανήκουν μεταξύ άλλων τα δικαιώματα στους τόπους εργασίας (άρθρο 18 νόμος 1264/1982), ρυθμίσεις ευνοϊκότερες για την προστασία των συνδικαλιστικών στελεχών (άρθρο 14 του ίδιου νόμου) ή για τις διευκολύνσεις τους, όπως οι συνδικαλιστικές άδειες (άρθρο 17 του ίδιου νόμου), ζητήματα σχέσεων των συνδικαλιστικών οργανώσεων με την άλλη πλευρά κ.ά.

Η απεργία πάλι για ασφαλιστικά συμφέροντα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν περιεχόμενο συλλογικής συμβάσεως (άρθρο 2§3 του νόμου 1876/1990) είναι εργασιακή απεργία. Από την άλλη πλευρά απεργία για κοινωνικοασφαλιστικά θέματα, τα οποία ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κοινωνικής ασφαλίσεως της χώρας μας (ασκείται αποκλειστικά από ειδικούς φορείς-νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που υπάγονται στην κρατική εποπτεία, ακολουθούν την εκάστοτε κυβερνητική ασφαλιστική πολιτική

και λειτουργούν με κανόνες δημοσίου δικαίου), φαίνεται να είναι μια επιτρεπόμενη περίπτωση πολιτικής απεργίας, η οποία θα έχει τα όρια που επιβάλλονται από τη φύση της ¹.

Δ) ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

Η απεργία υποστηρίζει μόνο συλλογικά αιτήματα ανταποκρινόμενα στο συλλογικό συμφέρον μικρής ή μεγαλύτερης κατηγορίας μισθωτών, για τους οποίους προορίζεται η ρύθμιση που θα ακολουθήσει. Τούτο σημαίνει, ότι καταρχήν δεν είναι υποστηρίξιμη με απεργία η ικανοποίηση ατομικών αιτημάτων, λ.χ. η αύξηση αποδοχών συγκεκριμένου μισθωτού, ο οποίος αμείβεται νόμιμα και νομίζει πως αδικείται. Επίσης δεν είναι υποστηρίξιμα αιτήματα για να ρυθμιστούν συνολικά ατομικές περιπτώσεις με συλλογική απλώς εμφάνιση, που θα καταλήξουν σε εξατομικευμένες μεταχειρίσεις, όπως αίτημα να αυξηθούν όχι οι συλλογικοί μισθοί αλλά οι καταβαλλόμενοι, οι οποίοι είναι διαφοροποιημένοι με ατομικές συμφωνίες ².

Από το άλλο μέρος, είναι δυνατή απεργία για ρύθμιση και ατομικών περιπτώσεων, όταν στο πρόσωπο των συγκεκριμένων μισθωτών εργοδοτικό μέτρο προσβάλλει το συλλογικό συμφέρον, η προστασία του τελευταίου νομιμοποιεί την απεργία ³. Σε αυτήν την περίπτωση ανήκει η απεργία για την ανάκληση ή αποτροπή απολύσεως μισθωτού ή μισθωτών, η οποία προσβάλλει το συλλογικό συμφέρον, γιατί αιτία της είναι λ.χ. νόμιμη συνδικαλιστική δράση⁴.

Στις αποφάσεις αυτές η απεργία για την επαναπρόσληψη συναδέλφων ονομάζεται απεργία αλληλεγγύης, όρο τον οποίο η επιστήμη διεθνώς τον επιφυλάσσει για άλλου είδους απεργία, αυτήν που υποστηρίζει και ενισχύει άλλη απεργία.

1. Α. Πετρόγλου. *Απεργία για ασφαλιστικά θέματα ΕΕΔ 47 1988 1153 επ.*

2. Καρακατσάνης Α. *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 444.*

3. *Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσ/νίκης 23/1989 ΔΕΝ 46/1990 170.*

4. *Ε' ΑΘ 7869/1976 ΕΕΔ 36 1977 237 Ε' ΑΘ 268/1977 ΕΕΔ 36 1977 231 Ε' ΑΘ 5780/1977 ΔΕΝ 33 1977 778 ΕΘεσ 1170/1977 ΕΕΔ 36 1977 843 Ε Θεσ/νίκη 445/1978 ΔΕΝ 34 1978 314.*

Για να νομιμοποιηθούν όμως τέτοιες απεργίες δεν αρκεί απλώς η επίκληση της αλληλεγγύης των μισθωτών, οπωσδήποτε απαιτείται στις ατομικές περιπτώσεις να προσβάλλεται το συλλογικό συμφέρον. Διαφορετικά η απεργία εγκαταλείπει τη νομική της έννοια ως συλλογικού αγωνιστικού μέσου για την θεραπεία του συλλογικού συμφέροντος και εκτρέπεται σε μέσο ασκήσεως δύναμης απλώς με σκοπό να επιβάλλει λύσεις σε ατομικές διαφορές την επίλυση των οποίων η πολιτεία έχει αναθέσει σε άλλες διαδικασίες. Είναι ασφαλώς παράνομη απεργία για την επαναπρόσληψη μισθωτού, ακόμη και με συνδικαλιστική δράση, αν ο λόγος για την απόλυσή του στάθηκε η ακαταλληλότητά του, η παράβαση των υποχρεώσεών του ή οικονομοτεχνικά μέτρα, τα οποία με τα σωστά κριτήρια για την περίπτωση δικαιολογούν την απόλυσή του.

Ε) ΟΧΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Απεργία μπορεί να γίνει μόνο για συλλογικές διαφορές συμφερόντων για διαφορές των οποίων η ρύθμιση θα θέσει δίκαιο, που θα εξισορροπεί τα συλλογικά συμφέροντα για τα οποία γίνεται ο αγώνας και όχι για όσες νομικές διαφορές επιλύονται από κανόνα δικαίου που ήδη υπάρχει. Οι τελευταίες περιστρέφονται γύρω από αμφισβητήσεις για την εφαρμογή και ερμηνεία νόμων κυρίως και λύνονται από τα δικαστήρια. Ωστόσο σε μερικές περιπτώσεις είναι προβληματικός ο αποκλεισμός των νομικών διαφορών από τα αντικείμενα της απεργίας. Για παράδειγμα, όταν σημειώνεται παράνομη συμπεριφορά του εργοδότη σε συλλογική έκταση, κάθε μισθωτός έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στο δικαστήριο για την ικανοποίηση της αντίστοιχης αξιώσεώς του που προσβάλλεται, καθώς όμως το δεδικασμένο ισχύει μόνο ανάμεσα στους διαδίκους, θα πρέπει όλοι οι μισθωτοί να κάνουν αγωγές, πράγμα που και κόστος έχει και χρόνο απαιτεί. Εδώ η συλλογική έκταση της εργοδοτικής παρανομίας προσφέρει τις προϋποθέσεις για να εμφανιστεί το συλλογικό συμφέρον και να δικαιολογηθεί η απεργία. Η άρνηση εργοδότη να εφαρμόσει τη συλλογική σύμβαση, που τον δεσμεύει, αποτελεί την κύρια και πιο φανερή περίπτωση αυτού του είδους, που θα δικαιολογούσε την απεργία. Εξίσου θεμιτή είναι η απεργία, αν η εργοδοτική πλευρά παραβιάζει νόμιμες υποχρεώσεις της,

προπαντός όταν για την εκπλήρωσή τους δεν παρέχεται στους μισθωτούς ατομική αξίωση κατά του εργοδότη, αλλά την εργοδοτική παράβαση ακολουθούν άλλου είδους κυρώσεις, λ.χ. ποινικές ή διοικητικές, όπως όταν δε λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την υγιεινή και την ασφάλεια.

ΣΤ) ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

1. Η αναγνώριση της αγωνιστικής ελευθερίας και η κατοχύρωση του συγκεκριμένου δικαιώματος της απεργίας δεν μένει χωρίς μειονεκτήματα για το κοινωνικό σύνολο εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων που προκαλούν και που με τη σημερινή ιδιαίτερα έντονη αλληλεξάρτηση των διάφορων τομέων της οικονομικής ζωής είναι μερικές φορές ιδιαίτερα ενοχλητικές.

Τις διαπιστώσεις αυτές δεν μπορεί να αρνηθεί εύκολα παρά το γεγονός ότι αρκετές έρευνες έχουν αποδείξει σημαντικές ευεργετικές επιπτώσεις των απεργιών για το κοινωνικό σύνολο ¹. Από την άλλη μεριά η ένταξη και μόνο της αγωνιστικής ελευθερίας μέσα στο σύστημα μιας συγκεκριμένης έννομης τάξης περικλείει αυτόματα κάποιους περιορισμούς στην άσκησή της από τις αρχές που διέπουν τη συγκεκριμένη τάξη. Το δίκαιο νομιμοποίησε τις απεργιακές εκδηλώσεις για να τις ελέγξει. Δεν είναι λοιπόν περίεργο ότι σε όλες τις χώρες αναζητούνται από το παραδοσιακό νομικό οπλοστάσιο τα μέσα για τον περιορισμό του δικαιώματος αυτού. Παράλληλα όμως είναι και το μόνο δικαίωμα, και αυτό αποτελεί και το δεύτερο στοιχείο που χαρακτηρίζει το καθεστώς των περιορισμών του, το οποίο οι διάφορες έννομες τάξεις αποφεύγουν μέχρι σήμερα να ρυθμίσουν νομοθετικά ή με άλλα λόγια να το περιορίσουν με ρητούς περιορισμούς.

Η αντιστρόφως ανάλογη προς τη σημασία του δικαιώματος μικρή νομοθετική παρεμβολή δεν είναι τυχαία. Οφείλεται στο γεγονός ότι η απεργία είναι δικαίωμα, που από τη φύση του αντιμάχεται το δίκαιο, ενώ παράλληλα αποτελεί μέσο ανανεωτικό του δικαίου ².

1. Για τις σχέσεις απεργίας και κοινωνικής προόδου F. Seillier, *Le conflit, moteur du changement social, in contradictions et conflit* σελ.291 για τη σχέση με την οικονομική πρόοδο D. WEISS, *Relations industrielles* σελ.79.

2.. Ι.Δ. Κουκιάδης *Εργατικό Δίκαιο – Συλλογικές Εργασιακές Σχέσεις* σελ. 502

Η παρατήρηση αυτή δεν είναι χωρίς σημασία για όλους αυτούς που προσπαθούν να περιστείλουν τις απεργίες και τις συνέπειές της με κατασταλτικά ή αστυνομικά μέτρα. Εξάλλου το ιδεολογικό υπόβαθρο των περιορισμών παραμένει σε πολλές περιπτώσεις η μη μεταβολή των όρων της παραγωγικής διαδικασίας και μέσα από αυτό η διατήρηση των μονοπωλιακών θέσεων που υπάρχουν σε μια δεδομένη στιγμή. Η μάχη ενάντια στους περιορισμούς είναι μάχη για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας του ιδιόρρυθμου αυτού κοινωνικού δικαιώματος.

2. Από το Σύνταγμα (άρθρο 23 § 3) προβλέπεται πλήρης απαγόρευση στην άσκηση του δικαιώματος της απεργίας για τους δικαστικούς λειτουργούς, γιατί αποτελούν άμεσα όργανα του κράτους και σε ένα μεγάλο ποσοστό διαμορφωτές του δικαίου της απεργίας και στους υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας.

Η παράλειψη να μνημονευθούν οι υπηρετούντες στις ένοπλες δυνάμεις οφείλεται στην παραδοσιακή αντίληψη, ότι είναι περισσότερο από αυτονόητο ότι δεν νοείται από αυτές, η χρησιμοποίηση δυναμικών μέσων, για τα οποία τα όρια διακρίσεως από τις επαναστατικές πράξεις θα ήταν δυσδιάκριτα. Ο νόμος 643/1977 περιλαμβάνει στους υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας και εκείνους που υπηρετούν στο Λιμενικό Σώμα, στην Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών και στην Αγροφυλακή (άρθρο 5 § 2) ¹.

3. Παράλληλα προβλέπεται άμεσα από το Σύνταγμα η δυνατότητα επιβολής περιορισμών στο δικαίωμα απεργίας των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφελείας που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Με τη διάταξη αυτή επεκτείνονται οι περιορισμοί στο δικαίωμα της απεργίας από το δημόσιο τομέα και σε ένα τμήμα του ιδιωτικού τομέα. Οι περιορισμοί όμως αυτοί σύμφωνα και με τον ερμηνευτικό κανόνα του ίδιου άρθρου, δεν μπορούν να έχουν για σκοπό την παρακώλυση της ασκήσεώς του, αλλά αποκλειστικά τη διαφύλαξη των βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου.

1. ΓνΝΣΚ 263/1978, ΕΕΔ 37, σελ.771 που επεκτείνει τους περιορισμούς και στους πολιτικούς υπαλλήλους που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας.

Εφόσον όμως είναι δεδομένο, ότι από την φύση τους οι επιχειρήσεις αυτές αποσκοπούν στην ικανοποίηση ζωτικών αναγκών, είναι επόμενο ότι σε περίπτωση απεργίας, ως βασικές ανάγκες δεν μπορούν να νοηθούν όλες οι ανάγκες αυτές.

Δεν θα πρέπει με άλλα λόγια να επιδιώκεται με τους περιορισμούς να διαφυλάσσεται η ικανοποίηση των συνήθων αναγκών του κοινωνικού συνόλου ή ακόμη ενός μέρους των συνήθων αναγκών (ποσοτικό κριτήριο), αλλά να διασφαλίζεται η ικανοποίηση εκείνου του είδους των αναγκών που η ικανοποίησή τους δεν είναι δυνατόν να αναπληρωθεί ή να αναβληθεί χωρίς ανεπανόρθωτη ζημιά. Αυτό προϋποθέτει μια διαδικασία επιλογής με ποιοτικά κριτήρια ¹.

4. Πέρα από τους περιορισμούς που προβλέπονται ευθέως από το Σύνταγμα, περιορισμοί με νόμο ή με νομολογιακές λύσεις στην άσκηση του δικαιώματος απεργίας, κατά το μέτρο που οι απεργιακές εκδηλώσεις δεν ανταποκρίνονται στην κοινώς τουλάχιστον παραδεκτή έννοια της απεργίας, δεν αμφισβητούνται για την συνταγματικότητά τους. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται περιορισμοί σε μορφές απεργίας που δεν επιδιώκουν τους σκοπούς, που από το Σύνταγμα αναγνωρίζονται για την άσκηση του δικαιώματος απεργίας.

Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση θεωρείται η απαγόρευση της «καθαρά πολιτικής απεργίας» ² για την οποία όμως το πρόβλημα παίρνει άλλη διάσταση, εξαιτίας της αδυναμίας της διακρίσεως του πολιτικού στοιχείου από το οικονομικό ή το συνδικαλιστικό ³.

Από τη στιγμή που η παραδοσιακή αστική αντίληψη για το διαχωρισμό ανάμεσα στο πολιτικό, το οικονομικό και το κοινωνικό στοιχείο δεν μπόρεσε να επιβιώσει, το θέμα της πολιτικής απεργίας μπαίνει σε νέα βάση.

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

2. Greves "purements politiques" για τις οποίες η επιτροπή συνδικαλιστικής ελευθερίας δέχεται ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο των συνδικαλιστικών ελευθεριών

3. Στο δικό μας δίκαιο πρόβλημα αποτέλεσε η περίπτωση της επιβραδυνόμενης απεργίας. ΓνΝΣΚ 130/1979, ΕΕΔ 39, σελ.278.

5.Τέλος συνήθως θεωρούνται ως αυτονόητοι οι περιορισμοί που προκύπτουν από την προστασία άλλων έννομων αγαθών και δικαιωμάτων και σαν τέτοια δικαιώματα κυρίως αναφέρονται το δικαίωμα ιδιοκτησίας του εργοδότη και το δικαίωμα εργασίας τρίτων.

Παρόμοιοι περιορισμοί δεν συμβιβάζονται, ώστε η απεργία δεν νοείται παρά ως ένα ελεύθερο από δεσμεύσεις μέσο πάλης για την κατάλυση της ιδιοχρησιμοποίησης των μέσων παραγωγής.

Από νομική πλευρά, η σύλληψη ενός τέτοιου περιορισμού παραμένει αδύνατη. Η απεργία αποτελεί επίδειξη δυνάμεως, αλλά δεν νομιμοποιεί τη βία.

Από την άλλη μεριά, παρατηρείται ότι η αναγνώριση του δικαιώματος απεργίας ενέχει ένα αντίστοιχο περιορισμό στην άσκηση των δικαιωμάτων αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Α) ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η απεργία, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμη ή παράνομη, εμφανίζεται με διάφορες μορφές.

Μπορεί να είναι επιθετική, όταν πρώτη ανοίγει τον εργασιακό αγώνα, ή αμυντική, όταν απαντά σε συλλογικά αγωνιστικά μέτρα της εργοδοτικής πλευράς. Να περιορίζεται σε ορισμένο τόπο ή να εκτείνεται σε ευρύτερη περιφέρεια, να γίνεται σε ένα κλάδο μισθωτών ή της οικονομίας, ή να είναι γενική, όλων των μισθωτών ολόκληρης της χώρας.

Μπορεί να είναι ολική, όταν καλείται σε απεργία το σύνολο των μισθωτών του χώρου, όπου κηρύσσεται, ή μερική όταν καλούνται να απεργήσουν ορισμένοι μόνο. Στη μερική όμως απεργία όταν απεργούν οι μισθωτοί σε θέσεις - κλειδιά ή σε νευραλγικά σημεία της επιχειρήσεως, αδυνατεί συνήθως να λειτουργήσει ολόκληρη η επιχείρηση. Σε ευρύτερο πεδίο είναι δυνατό για λόγους στρατηγικής ή για οικονομία δυνάμεων η απεργία να εκδηλώνεται σε ορισμένες μόνο επιχειρήσεις.

Από άλλες απόψεις υπάρχουν σωματειακές απεργίες και απεργίες αδέσποτες, απεργίες διαμαρτυρίας και προειδοποιητικές, απεργίες που γίνονται ορισμένες μόνο μέρες και άλλες με αόριστη διάρκεια, απεργίες κυκλικές ή επαναλαμβανόμενες, απεργίες κεκαλυμμένες και στάσεις εργασίας για ορισμένες ώρες. Επίσης υπάρχουν απεργίες για να εξυπηρετηθούν άμεσα συμφέροντα και απεργίες συμπάθειας και αλληλεγγύης, απεργίες εργασιακές και πολιτικές, κανονικές απεργίες με αποχή από την εργασία και τους τρόπους της και λευκές απεργίες με διάφορες μορφές, από την απλή παρουσία στους τόπους εργασίας, ως τη μειωμένη απόδοση ή τη σχολαστική επιμέλεια και τήρηση των κανονισμών στη διεκπεραίωση της εργασίας, ώστε να καθυστερεί η εκτέλεσή της κ.ά.

Β) ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

ΛΕΥΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Η θεωρία και η δικαστηριακή νομολογία δέχονται ότι η λεγόμενη «λευκή» ή «αφανής» απεργία αποτελεί είδος απεργίας και για τη νόμιμη πραγματοποίησή της πρέπει να τηρηθούν οι σχετικές διατυπώσεις του νόμου ¹.

Στην έννοια της λευκής απεργίας περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις που οι εργαζόμενοι αντί να απέχουν από την εργασία τους, **επιβραδύνουν** το ρυθμό αυτής, με συνέπεια να επέρχεται είτε μείωση της απόδοσης, είτε ελαττωματική παραγωγή των προϊόντων. Η λευκή απεργία εκδηλώνεται με διάφορες μορφές από τις οποίες οι συνηθέστερες είναι: α) η επιβράδυνση του ρυθμού της εργασίας, με αποτέλεσμα να μειώνεται η αποδοτικότητα της επιχείρησης, β) η επίδειξη υπερβολικού, πλην φαινομενικού ζήλου, στην τήρηση με σχολαστικότητα των διαφόρων κανονισμών και τυπικών διατυπώσεων της εργασίας, ώστε να δημιουργούνται δυσχέρειες και μείωση της αποδοτικότητας, γ) οι μικρές διακοπές εργασίας, χωρίς να εγκαταλείπεται ο χώρος εργασίας, δ) η χειροτέρευση της ποιότητας της εργασίας, ε) η πρόσκαιρη άρνηση εκτέλεσης ορισμένων καθηκόντων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Πολιτική είναι η απεργία με σκοπούς πολιτικούς και λόγους που σχετίζονται με την πολιτική και τους πολιτικούς ανταγωνισμούς, ή η απεργία η οποία για την ικανοποίηση των αιτημάτων της στρέφεται κατά του κράτους. Μια τέτοια απεργία μπορεί να αξιώνει ορισμένη πολιτική σ' ένα τομέα ή τη μεταβολή της, την ψήφιση ή τροποποίηση ή κατάργηση νόμου κ.ά. Αποδέκτης των αιτημάτων της είναι νοητό να είναι η νομοθετική και η εκτελεστική.

1. Εφ. Αθηνών 8092/1983 ΕΕΔ 1984 σελ. 278 Μ. Πρ. Θεσ/νίκης 344/1989 ΔΕΝ 1990 σελ. 136, Μ. Πρ. Αθηνών 4392/19861.

Η πολιτική απεργία παρουσιάζει το ακόλουθο πρόβλημα: οι πολ-
εξουσίες ασκούνται, κατά το σύνταγμα, στο όνομα ολόκληρου του λαού κ-
τις εκλογές νομιμοποιούνται το νομοθετικό σώμα και οι κυβερνήσεις να
ασκήσουν τις εξουσίες στο κράτος χωρίς πιέσεις και επιρροές, να ακολουθήσουν
το πρόγραμμά τους σύμφωνα με τις πολιτικές αρχές τους, και να λαμβάνουν
ελεύθερα και με την πολιτική τους ευθύνη τις αποφάσεις, που θα εξυπηρετούν
το γενικότερο συμφέρον και το κοινωνικό σύνολο. Η πίεση, όμως, που ασκεί η
πολιτική απεργία, μπορεί να νοθεύει αυτές τις διαδικασίες, που στηρίζονται στη
λαϊκή κυριαρχία και στην υπηρεσία του γενικού συμφέροντος. Με γνώμονα
αυτές και άλλες ανάλογες σκέψεις κρίνεται διεθνώς απαγορευμένη η
πολιτική απεργία ¹.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Το ζήτημα της πολιτικής απεργίας περιπλέκεται, όταν η απεργία
υποστηρίζει οικονομικά, εργασιακά γενικά, ασφαλιστικά, κοινωνικά,
συνδικαλιστικά αιτήματα, τα οποία μόνο το κράτος είναι σε θέση να τα ρυθμίσει,
όπως αιτήματα σχετικά με τις άδειες, το νόμιμο ωράριο ή την τοποθέτησή του
στην ημέρα ή την εβδομάδα, την προστασία της θέσεως των μισθωτών, την
τροποποίηση των προϋποθέσεων για την συνταξιοδότηση.

Σε τέτοιες περιπτώσεις η απεργία έχει μικτό χαρακτήρα. Είναι και
εργασιακή και πολιτική. Εργασιακή είναι κατά τα αιτήματα, πολιτική κατά τον
αποδέκτη, και κινείται έξω από το κλασικό πλαίσιο ασκήσεως της απεργίας, πέρα
από τις συλλογικές σχέσεις μισθωτών εργοδοτών. Ο διπλός χαρακτήρας και της
ίδιας και των αιτημάτων της επιβάλλουν να διαφοροποιηθεί αυτή η μορφή
απεργίας από την καθαρά πολιτική απεργία και να αναγνωρισθεί η νομιμότητά
της με βάση τα αιτήματα, που υποστηρίζει, στα όρια που θέτει η ίδια η απεργία
κατά του κράτους.

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο».

ΑΔΕΣΠΟΤΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Αδέσποτη απεργία είναι η απεργία το δικαίωμα της οποίας ασκείται χωρίς την παρεμβολή της συνδικαλιστικής οργανώσεως. Πραγματοποιείται αυθόρμητα από ομάδα μισθωτών. Με άλλα λόγια δεν ταυτίζεται με την συνδικαλιστική ελευθερία. Είναι όμως δυνατό, γι' αυτό το λόγο παράνομη απεργία να νομιμοποιηθεί, αν την υιοθετήσει και αναλάβει την ευθύνη της αργότερα, όσο πάντως διαρκεί, μια ικανή και αρμόδια γι' αυτήν την απεργία συνδικαλιστική οργάνωση με απόφαση του αρμόδιου να αποφασίζει απεργία οργάνου της¹. Σε τέτοια περίπτωση πρέπει να γίνει δεκτό, ότι η απόφαση της συνδικαλιστικής οργανώσεως θα νομιμοποιεί την απεργία αναδρομικά και έτσι θα θεωρείται συνολικά νόμιμη, εφόσον δεν αλλάζει η ταυτότητά της. Η διάρκειά της πριν από την απόφαση της οργανώσεως θα είναι παράνομη και ύστερα από αυτή νόμιμη.

Τη λύση αυτή την επιβάλλει ο ενιαίος χαρακτήρας του αγωνιστικού περιστατικού και η επιβοηθητική αναδρομή στις αρχές για την εκ των υστέρων ίαση άκυρων δικαιπραξιών. (Άρθρο 183 Α.Κ. Α.Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»).

ΑΠΕΡΓΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Η απεργία αλληλεγγύης, μολονότι δεν περιέχει αυτοτελές αίτημα των απεργών κατά του εργοδότη που προσβάλλει, αλλά γίνεται για να υποστηρίξει τα συλλογικά αιτήματα των άλλων μισθωτών, κινείται μέσα στο συλλογικό πλαίσιο των σχέσεων μισθωτών εργοδοτών. Αυτή η μορφή απεργίας, η οποία ως λόγο της έχει τον θεμιτό σύνδεσμο αλληλεγγύης των μισθωτών, μπορεί να είναι νόμιμη, μπορεί και όχι. Μόνη της η αρχή της αλληλεγγύης δεν νομιμοποιεί μια απεργία. Αν έτσι ήταν, θα μπορούσαν να απεργούν όλοι για όλους. Απεργιακός αγώνας αυτής της μορφής, για να έχει νόημα και να μην είναι καταχρηστικός, πρέπει να συνοδεύεται από ορισμένες προϋποθέσεις.

1. Ε' Αθ 268/1977 ΕΕΔ 36 1977, Μον Πρ' Αθ 4751/1976 ΔΕΝ 32 1976 1113, Μον Πρ Κορ 41/1977 ΕΕΔ 37 1978 325, Μον Πρ Θηβ 304/1977 ΔΕΝ 34 1978 187.

Για την απεργία αλληλεγγύης νομιμοποιητικοί λόγοι μπορεί να είναι το ενδεχόμενο η έκβαση της κύριας απεργίας να έχει επιπτώσεις στα συμφέροντα αυτών που κάνουν την απεργία αλληλεγγύης, είτε η γενικότερη σημασία της συλλογικής διαφοράς της κύριας απεργίας, λ.χ. αν έχει σχέση με τις συνδικαλιστικές ελευθερίες.

Ανεξάρτητα πάντως από την προσδοκία ίδιου οφέλους, η απεργία αλληλεγγύης πρέπει, το λιγότερο, να είναι σε θέση να βοηθήσει την κύρια απεργία. Κάτι τέτοιο θα συμβαίνει, αν η απεργία αλληλεγγύης έχει την δυνατότητα να πιέσει τον αντίπαλο της κύριας απεργίας, για παράδειγμα, όταν αντίπαλος στην κύρια και στην απεργία αλληλεγγύης είναι η ίδια εργοδοτική οργάνωση ή ο ίδιος ο εργοδότης ή όταν η επιχείρηση, που προσβάλλεται από την κύρια απεργία, εξαρτάται οικονομικά ή λειτουργικά από την επιχείρηση, όπου γίνεται η απεργία αλληλεγγύης κ.ά.

Η διάρκεια της απεργίας αλληλεγγύης κρίνεται με τα κριτήρια της καταχρήσεως του δικαιώματος. Πάντως, δεν είναι δυνατό να διαρκέσει περισσότερο από την κύρια απεργία.

Ο Νόμος 1264/1982 στο άρθρο 19 § 1 α' αναγνωρίζει την απεργία αλληλεγγύης ως περίπτωση νόμιμης απεργίας.

Επίσης ο ίδιος νόμος στο άρθρο 19 § 1 εδάφιο β' αναφέρεται και στην απεργία αλληλεγγύης των εργαζομένων σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις εξαρτώμενες από πολυεθνικές εταιρείες. Η απεργία αυτή μπορεί να γίνει για να υποστηριχθούν μισθωτοί άλλων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων της ίδιας πολυεθνικής εταιρείας, οπουδήποτε και αν είναι εγκατεστημένες, ή και στην έδρα της. Όρος για την νομιμότητα τέτοιας απεργίας αλληλεγγύης είναι να έχει η έκβαση της κύριας απεργίας άμεσες επιπτώσεις στα οικονομικά ή εργασιακά συμφέροντα αυτών που κάνουν την απεργία αλληλεγγύης. Απεργίες αλληλεγγύης αυτού του είδους τις κηρύσσει μόνο η πλέον αντιπροσωπευτική τριτοβάθμια συνδικαλιστική οργάνωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Α) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Αναστολή της εργασιακής σχέσης

Γενικά

Είναι πλέον γενικά δεκτό ότι η απεργία αναστέλλει, δεν λύνει, την σχέση εργασίας, δεν ήταν όμως πάντα αυτονόητο. Χρειάστηκε πολλή επιστημονική συζήτηση με τη συμμετοχή της νομολογίας για να γίνει αντιληπτό ότι η απεργία ως συλλογικό φαινόμενο δεν κρίνεται με τους κανόνες που ισχύουν στις σχέσεις εργασίας στο ατομικό επίπεδο.

Η ανάλυση του απεργιακού γεγονότος έδειξε με σαφήνεια ότι με την αποχή από την εργασία δεν συνδέεται και ούτε μπορεί να προκύψει μόνο από αυτή, βούληση ή πρόθεση των απεργών να λύσουν τις συμβάσεις εργασίας τους. Αντίθετα, στην τυπική της περίπτωση η απεργία είναι περιστατικό που διαταράσσει τη σχέση εργασίας έχοντας ως προϋπόθεση ότι η σχέση αυτή υπάρχει, ότι συνεχίζεται και ότι αυτονόητα οι απεργοί θα επιστρέψουν στις εργασίες τους, αφού λήξει ο απεργιακός αγώνας, με επιτυχία ή όχι αδιάφορο.

Από το άλλο μέρος δεν συμβιβάζεται με την αναγνώριση της απεργίας ως δικαιώματος η εκδοχή ότι οι απεργοί, αφού δεν παρέχουν εργασία, παραβαίνουν τη σχετική υποχρέωσή τους η οποία προκύπτει από τη σύμβασή τους και πρέπει να έχουν τις συνέπειες της αυθαίρετης απουσίας. Δεν είναι δυνατό μία συμπεριφορά νόμιμη σε ένα επίπεδο, όπως είναι η άσκηση του νόμιμου δικαιώματος απεργίας στο συλλογικό επίπεδο, να κρίνεται σαν μη νόμιμη σε άλλο, στο ατομικό επίπεδο. Η απόδοση μιας τέτοιας «σχιζοφρενικής» λειτουργίας στο ίδιο, ένα και ενιαίο περιστατικό δεν συμβιβάζεται με τη λογική τάξη των πραγμάτων και την αυτονόητη ανάγκη να υπάρχει συνέπεια στις αποφάσεις της έννομης τάξεως¹.

Το συλλογικό και το ατομικό εργασιακό επίπεδο δεν είναι ασύνδετα μεταξύ τους. Η λειτουργία των θεσμών του συλλογικού δικαίου επενεργεί,

1. Εθεσ/νίκη 647/1979 ΕΕΔ 39 1980 70 Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου

διαμορφώνει και επηρεάζει τις ατομικές εργασιακές σχέσεις και την έννομη θέση των μερών μέσα σε αυτές. Η κρίση μπορεί να είναι μόνο ενιαία: η νόμιμη απεργία είναι νόμιμη σε όλη την έκταση και στο συλλογικό επίπεδο και στην προβολή της στις ατομικές εργασιακές σχέσεις.

Γι' αυτό το λόγο η νόμιμη απεργία δεν λύνει τις εργασιακές ατομικές σχέσεις, αναστέλλει μόνο, για όσο χρόνο διαρκεί, τη λειτουργία τους και δεν παρέχει στον εργοδότη το δικαίωμα να καταγγείλει τις σχέσεις εργασίας των απεργών. Τέτοια καταγγελία θα ήταν καταχρηστική και άρα άκυρη¹.

Δημιουργείται όμως πρόβλημα, όταν η απεργία διαρκεί σημαντικό χρόνο και ο εργοδότης για να λειτουργήσει την εκμετάλλευσή του στο μέτρο, που θα του ήταν ακόμα δυνατό, εισάγει καινούργιες τεχνικές μεθόδους ή αλλάζει την οργάνωση εργασίας καταργώντας θέσεις απεργών επικαλούμενος τεχνικοοικονομικούς λόγους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι οποίες καταρχήν δεν είναι παράνομες, πρέπει να ελέγχονται με ιδιαίτερη προσοχή απολύσεις απεργών, που θα γίνουν, για το ενδεχόμενο καταχρήσεως δικαιώματος.

B) ΚΥΡΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Η αναστολή της σχέσεως εργασίας εξαιτίας απεργίας δεν αφορά σε όλα τα σημεία της, παρά μόνο σε όσα σχετίζονται λειτουργικά με την παροχή εργασίας, η οποία λόγω της απεργίας δεν εκπληρώνεται. Τα υπόλοιπα στοιχεία από τον ενοχικό δεσμό, ο οποίος διατηρείται όπως έχει διαμορφωθεί, εξακολουθούν να ενεργούν¹.

Η ανασταλτική ενέργεια της απεργίας περιορίζεται βασικά στις κύριες υποχρεώσεις των μερών. Από την πλευρά του μισθωτού αναστέλλει την υποχρέωση παροχής εργασίας, η οποία με τη σειρά της επιφέρει την αναστολή της αντίστοιχης υποχρέωσης του εργοδότη για καταβολή του μισθού. Οι επιπτώσεις αυτές προκύπτουν από το χαρακτήρα της εργασιακής σχέσεως ως αμφοτεροβαρούς ανταλλακτικής σχέσεως, όπου παροχή και αντιπαροχή αλληλεξαρτώνται, η παροχή του ενός είναι ή αιτία για την παροχή του άλλου.

1. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

2. Α. Καρακατσάνης : Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 472

Σ' αυτό το ζήτημα επικρατεί διεθνώς ομοφωνία ¹. Για τους μισθωτούς η απώλεια του μισθού είναι το τίμημα για την απεργία και το όφελος που επιδιώκουν με αυτή.

Η απεργία είναι αγώνας με κίνδυνο και δαπάνη που βαραίνουν αυτούς που την επιχειρούν, όχι τον εργοδότη που προσβάλλεται. Εξάλλου το κόστος του τελευταίου από την εμπλοκή του στον αγώνα αντιπροσωπεύει η ζημία του από την ολική ή μερική παύση της λειτουργίας της επιχειρήσεως του. Το γεγονός ότι η απεργία είναι δικαίωμα δεν αλλάζει τίποτε από αυτά. Καθιστά απλώς τη συμμετοχή στην απεργία νόμιμη αιτία για τη μη παροχή της εργασίας, χωρίς να επηρεάζει τις συνέπειες από την ίδια τη μη παροχή. Καταβολή μισθού χωρίς παροχή εργασίας υπάρχει μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις, τις οποίες καθορίζουν συγκεκριμένες διατάξεις (Α § 291-307 Α. Καρακατσάνης Ατομικό Εργατικό Δίκαιο). Τα παραπάνω σημαίνουν, ότι ο εργοδότης δεν είναι υποχρεωμένος να καταβάλλει τους μισθούς των ημερών της απεργίας. Δεν υπάρχει όμως νομικό εμπόδιο να τους καταβάλλει συνολικά ή μερικά, εκούσια είτε ύστερα από συμφωνία.

Απεργία πάντως με αίτημα την καταβολή των μισθών προηγούμενης απεργίας δεν θα είναι νόμιμη. Κυρίως ο εργοδότης απαλλάσσεται από την υποχρέωση να καταβάλλει μισθό μόνο σε όσους συμμετέχουν στην απεργία. Δημιουργείται ωστόσο πρόβλημα, όταν η απεργία είναι μερική ή δεν συμμετέχουν όλοι, οπότε ένα μέρος των μισθωτών προσφέρει τις υπηρεσίες του. Σε αυτήν την περίπτωση ο εργοδότης είτε θα δεχθεί τις υπηρεσίες τους και αυτονόητα θα καταβάλλει το μισθό τους, είτε δεν θα τις δεχθεί, οπότε όμως και πάλι καταρχήν θα είναι υποχρεωμένος στην καταβολή του λόγω της υπερημερίας του (άρθρο 656 Α.Κ.).

1. Συμβούλιο Επικρατείας 1491/1977 ΕΕΔ 36 1977 432 (περίπτωση δημοσίων υπαλλήλων) Άρειος Πάγος 387/1964 ΔΕΝ Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό) 20 1964 491, Δελληγιάννης, Εργατικόν 75, Tomandl Streik und Aussperrungsrecht 326, Sinay ο.π. 233 Hueck- Nipper dey, Lehrbuch II/2 945 επ. Seiter ο.π. 233 Zollner ο.π. 385 επ. Μόνη περίπτωση αντίθετης γνώμης, που υπάρχει, Στ. Παπακωνσταντόπουλος, Δικαίωμα απεργίας και αποδοχή του χρόνου αποχής ΕΕΔ 36 1977 454, ο οποίος επικαλείται απλώς το γεγονός ότι η απεργία είναι δικαίωμα.

Αν όμως ο εργοδότης δεν έχει τη δυνατότητα να απασχολήσει όσους είναι πρόθυμοι να εργασθούν και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, αποκλειστικά γιατί η απεργία καθιστά αδύνατη την απασχολήσή τους, τότε απαλλάσσεται και για αυτούς από την υποχρέωση καταβολής μισθού στο μέτρο που δεν μπορεί να τους απασχολήσει. Τέτοια είναι η περίπτωση, όπου μία απεργία, έστω και μερική ή με επαναλαμβανόμενες στάσεις, παραλύει στο σύνολό της τη λειτουργία μιας επιχειρήσεως ή ορισμένων τμημάτων της ¹.

Εδώ η αδυναμία του εργοδότη να απασχολήσει όσους δεν απεργούν δεν οφείλεται σε λόγους που αφορούν αυτόν, οπότε θα ήταν υποχρεωμένος να καταβάλλει τους μισθούς τους σύμφωνα με το άρθρο 656 Α.Κ., αλλά σε λόγους που αφορούν στην πλευρά των μισθωτών. Ούτε πάλι μπορεί να θεωρηθεί ότι ο λόγος της αδυναμίας αναφέρεται στον εργοδότη, με τα επιχειρήματα ότι θα μπορούσε να αποτρέψει την απεργία ενδίδοντας στις αξιώσεις των απεργών ή ότι δεν υπεχώρησε όσο έπρεπε.

Η αδυναμία αποδοχής των υπηρεσιών των μη απεργών δεν περιλαμβάνει μόνο την περίπτωση της φυσικής αδυναμίας του εργοδότη να τους απασχολήσει, αλλά γενικά την αδυναμία του να αξιοποιήσει την εργασία τους στο σύστημα λειτουργίας της επιχειρήσεως. Το τελευταίο αυτό είδος αδυναμίας είναι συχνό ενδεχόμενο, γιατί εξαιτίας της συλλογικής πλοκής των εργασιακών σχέσεων και των επιμέρους παροχών δεν είναι δυνατή ή αξιοποιήσιμη η παροχή εργασίας των μεμονωμένων μισθωτών παρά μόνο ως τμήμα μιας στενότερα ή ευρύτερα συλλογικοποιημένης παροχής, την οποία συναπαρτίζουν αλληλοεξαρτώμενες ατομικές παροχές ².

Για παράδειγμα, αν απεργήσουν τα μέλη μιας ορχήστρας και εμφανιστεί μόνο ο τυμπανιστής, υπάρχει αδυναμία απασχολήσεώς του και δεν μπορεί να αξιωθεί από τον διευθυντή της ορχήστρας να τον απασχολήσει βάζοντάς τον να παίζει το μέρος του, ή αν απουσιάσουν, επειδή απεργούν, οι υπάλληλοι των γραφείων και εμφανιστεί μια δακτυλογράφος, η οποία έχει έργο να δακτυλογραφεί ότι της

1. Ε' Αθ3541/1988 ΕΕΔ 47 1988 648 ΕΛαρ 681/1988 ΔΕΝ 45 1989 863.

2. Α. Καρακατσάνης Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 477.

δίνουν οι υπάλληλοι που τώρα απεργούν, είναι αδύνατο να απασχοληθεί και σ' αυτό δεν αλλάζει τίποτα το γεγονός ότι θα μπορούσε κατά τη διάρκεια του ωραρίου της να γράφει άσχετα κείμενα. Σε όλες τις περιπτώσεις έχει σημασία, αν η προσφερόμενη εργασία είναι δυνατό να γίνει δεκτή σύμφωνα με το νόημά της, αν είναι αξιοποιήσιμη ενέργεια για τους σκοπούς της εκμεταλλεύσεως.

Η απαλλαγή του εργοδότη από την υποχρέωση καταβολής των μισθών στους μη απεργούς, είναι συνέπεια της οριοθέτησεως του επιχειρηματικού κινδύνου με τη μορφή του κινδύνου του μισθού, όπως διαμορφώνεται στο άρθρο 656 Α.Κ. Ισχύει, αδιάφορο αν οι μη απεργοί ανήκουν ή όχι στην οργάνωση που κήρυξε την απεργία ¹.

Η απώλεια του μισθού είναι ένας από τους κινδύνους, που μπορεί να έχουν από τη συλλογική δράση τους. Άλλωστε, από τη συλλογική δράση τους προκύπτουν και τα ωφελήματα, τα οποία και όταν ακόμα η νομοθεσία τα επιφυλάσσει μόνο για τα μέλη των φορέων των συλλογικών συμφερόντων, αυτά έχουν την τάση να επεκτείνονται και επεκτείνονται σε όλο το χώρο, που καλύπτει το νόημα τους.

Αν πάλι η συνδικαλιστική οργάνωση κηρύξει για λόγους στρατηγικής μερική απεργία για να στοιχίσει λιγότερο στην εργατική πλευρά και να αυξήσει ταυτόχρονα τη ζημία του εργοδότη, ο οποίος θα επιβαρυνθεί με μισθούς για εργασία, που δεν είναι σε θέση να δεχθεί, τότε η κατάσταση είναι σαφέστερη. Υπάρχει αδυναμία του εργοδότη να αποδεχθεί τις εργασιακές παροχές, σχεδιασμένη από την εργατική πλευρά και συνδυασμένη με δόλο για να του προξενηθεί μεγαλύτερη ζημία ².

Η απεργία είναι συλλογικό γεγονός, αφορά στην πλευρά των μισθωτών, η οποία είναι συλλογικά και αγωνιστικά αντιμέτωπη στην εργοδοτική πλευρά.

1. Ο Biendenkopf, *Die Betriebsrisikolehre als Beispiel richterlicher Rechtsfortbildung*, Καρλσρούη 1970, διαχωρίζει τους μη απεργούς σ' αυτούς που ανήκουν στη συνδικαλιστική οργάνωση που κάνει την απεργία, και στους άλλους και στους πρώτους μόνο αρνείται το μισθό με την αιτιολογία, ότι αυτοί θα μπορούσαν να είχαν επηρεάσει την απόφαση για την απεργία, και ότι πάντως από την έκβασή της θα ωφεληθούν.

2. Ι.Δ. Παπασπύρου, *Απεργία*.

Ως τέτοιο γεγονός στην απεργία, δεν γίνεται διερεύνηση χωριστά για τον κάθε μισθωτό που συμμετέχει ή δεν συμμετέχει στην απεργία, ενώ θα μπορούσε. Δεν αναζητείται συγκεκριμένος λόγος, ο οποίος να αφορά προσωπικά στον καθένα από αυτούς, για να δικαιολογηθεί η μη καταβολή του μισθού. Η απεργία προσβάλλει συνολικά, συλλογικά τον εργοδότη. Ο εργοδότης, ο στόχος του εργατικού αγώνα, είναι αντιμέτωπος με την άλλη πλευρά στο σύνολό της.

Δεν μπορεί η εργατική πλευρά προσδοκώντας οικονομικά και εργασιακά οφέλη να επιδιώκει και να πετυχαίνει (σε όποιο βαθμό) τη μη λειτουργία των εργασιακών σχέσεων και η αδυναμία απασχολήσεως να αποδίδεται στον εργοδότη. Τον τελευταίο θα μπορούσε να τον βαρύνει ο κίνδυνος του μισθού όσων δεν απεργούν, αν με καλή πίστη είναι δυνατό να του αποδοθεί έλλειψη πρόνοιας στη λήψη μέτρων, που θα έκανε δυνατή παρά την απεργία την απασχόληση του προσωπικού, που δεν απεργεί και στο μέτρο που θα ήταν κάτι τέτοιο εφικτό ¹. Η λύση αυτή είναι η αρμόζουσα και όταν ακόμα σημειώνεται αδυναμία στην απασχόληση του προσωπικού μιας επιχειρήσεως εξαιτίας απεργίας σε άλλη επιχείρηση, αν από τη λειτουργία της δεύτερης, η οποία έχει παραλύσει από την απεργία εξαρτάται η λειτουργία της πρώτης. Στην περίπτωση αυτή η αδυναμία απασχόλησης οφείλεται σε αγώνα της εργατικής πλευράς και η έκταση των συνεπειών του για αυτήν ακολουθεί την έκταση των συνεπειών για την εργοδοτική πλευρά. Δεν υπάρχει αδυναμία αποδοχής της εργασίας για λόγους που αφορούν στον εργοδότη, ώστε να υποχρεωθεί με το άρθρο 656 Α.Κ. να καταβάλλει τους μισθούς όσων δεν μπορεί να απασχολήσει λόγω της απεργίας. Για τη λύση όμως αυτή είναι απαραίτητη ειδική λειτουργική εξάρτηση της μιας επιχειρήσεως από την άλλη, η οποία να αποκλείει για αυτήν, που προσβάλλει έμμεσα, άλλες διεξόδους λειτουργίας, όπως για παράδειγμα όταν η τελευταία έχει αποκλειστικό αντικείμενο την επεξεργασία προϊόντων της πρώτης, ή εργάζεται αποκλειστικά με ειδικευμένες παραγγελίες της, ή εξαρτάται από αυτήν για την πρώτη ύλη της, ώστε να γίνεται αδύναμη ή να μη μπορεί να αξιωθεί κατά καλή πίστη η απασχόληση του προσωπικού της ².

1. Α. Καρακατσάνης *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 481*

2. Ι. Δ. Κουκιάδης : *Εργατικό Δίκαιο. Ατομικές Εργασιακές Σχέσεις και Κοινωνική Πολιτική.*

Γ) ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Η απεργία δεν επηρεάζει άλλα δικαιώματα ή υποχρεώσεις των μερών. Η υποχρέωση πίστωσης παραμένει. Η τήρηση των υποχρεώσεων εχεμύθειας, αποφυγής και άλλης πρόσθετης βλάβης του εργοδότη και άλλες ειδικότερες υποχρεώσεις της υποχρέωσης πίστης δεν επηρεάζονται από τη μη παροχή της εργασίας και διατηρούνται ενεργές.

Αντίστοιχα, στο μέτρο που επιτρέπει η αποχή από την εργασία, διατηρεί και ο εργοδότης την υποχρέωση πρόνοιας.

Ο χρόνος της απεργίας δεν παύει να θεωρείται χρόνος πραγματικής υπηρεσίας, όπου ο χρόνος αυτός έχει σημασία για τον υπολογισμό παροχών, αποζημιώσεων κ.λ.π. Για παράδειγμα, δεν εξαιρείται στον υπολογισμό της αποζημιώσεως για την καταγγελία της συμβάσεως εργασίας ή των επιδομάτων Χριστουγέννων και Πάσχα. Συνυπολογίζεται σε μισθολογικές παροχές, που έχουν σχέση με το χρόνο προϋπηρεσίας, όπως σε διάφορα επιδόματα αρχαιότητας. Επίσης στο χρόνο προϋπηρεσίας, ο οποίος είναι η βάση για των υπολογισμό των ημερών της άδειας¹. Αλλά και κατά τα λοιπά ο χρόνος της απεργίας δεν είναι «νεκρός χρόνος» για τις εργασιακές σχέσεις. Διαφορετικά οι απεργοί θα είχαν μια επιπλέον συνέπεια, σε βαθμό που θα πρόσβαλλε τη συνδικαλιστική ελευθερία και το δικαίωμα της απεργίας. Για όσους απεργούν νόμιμα το τίμημα δεν πρέπει να ξεπερνά την αξία του αγαθού, που στερούν από τον εργοδότη².

Σε όσες περιπτώσεις για ορισμένα δικαιώματα χρειάζεται χρόνος πραγματικής υπηρεσίας, όπως είναι τα δικαιώματα προαγωγής, ο χρόνος της νόμιμης απεργίας δεν πρέπει να αφαιρείται από το χρόνο της πραγματικής υπηρεσίας. Το ορίζει ήδη ρητά για τους δημοσίους υπαλλήλους κ.λ.π. το άρθρο 16 του νόμου 643/1977, το οποίο όμως αποδίδει βασική αντίληψη του νομοθέτη και πρέπει να ισχύει γενικά. Η κρίση δε που απαιτείται στις προαγωγές, για το ευδόκιμο της υπηρεσίας κ.ά. θα πρέπει να γίνεται από τον υπόλοιπο χρόνο της πραγματικής υπηρεσίας, ή τα στοιχεία που προσφέρει η συνολική υπηρεσιακή εικόνα του μισθωτού.

1. Άρθρο 2 § 6 αναγκαστικός νόμος 539/1945.

2. Α. Καρακατσάνης Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 485

Αν ο μισθωτός βρίσκεται σε άδεια και γίνει στο μεταξύ απεργία, θεωρείται ότι συνεχίζει την άδεια του και δεν χάνει λόγω της απεργίας τις αποδοχές των ημερών της άδειας ¹.

Αν πάλι απέχει από την εργασία του λόγω σπουδαίου κωλύματος (άρθρο 657 Α.Κ.), προπαντός λόγω ασθένειας και γίνει απεργία, δεν χάνει το δικαίωμα στο μισθό του στα πλαίσια του άρθρου 658 Α.Κ. Αντίθετα, αν το κώλυμα αυτό εμφανιστεί σε απεργό, θεωρείται ότι συνεχίζει να απεργεί, αν όμως το κώλυμα διατηρηθεί και μετά το πέρας της απεργίας, θα έχει από τη λήξη της τα δικαιώματα του άρθρου 658 Α.Κ. Επίσης κατά περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί ως εργατικό ατύχημα (λ.χ. τραυματισμός)², ατύχημα που συμβαίνει στον απεργούντα μισθωτό στον ευρύτερο χώρο της εργασίας.

Δ) ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΗΡΗΣΗ **ΣΥΝΑΦΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ**

Για την απεργία όρος νομιμότητας είναι να τηρήσει η υπεύθυνη συνδικαλιστική οργάνωση τις σχετικές υποχρεώσεις της.

Η απεργία θα είναι παράνομη, αν η οργάνωση δεν προειδοποιήσει έγκαιρα την εργοδοτική πλευρά ή δεν διαθέσει το αναγκαίο προσωπικό για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και την πρόληψη καταστροφών και ατυχημάτων ή για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, όπου επιβάλλεται από το νόμο ³.

Αν όμως η οργάνωση είχε προβλέψει για το προσωπικό αυτό, αλλά εκείνο στο σύνολό του ή ένα μέρος του δεν προσήλθε στην εργασία του, τότε για τις συνέπειες ευθύνονται οι παραβάτες ατομικά και όχι η οργάνωση ⁴.

1. Δ. Καλομοίρης *Εργατικό Δίκαιο*

2. Βιβλιογραφία Στ. Αγγέλου, *Αναζήτηση αδικοπρακτικής ευθύνης συνδικαλιστικής οργανώσεως σε περίπτωση παράνομης απεργίας ΕΕΔ 47 1988 625 επ. 689 επ.*),

3. Σημείωση Α. Καρακατσάνης § 411.

4. Ν. 1264/1982

Τόσο, όμως αυτό το προσωπικό, όσο και οι άλλοι μισθωτοί που δεν απεργούν, δεν είναι υποχρεωμένοι να εκτελέσουν και άλλης φύσεως εργασία εκτός από αυτή που πρέπει να προσφέρουν, κυρίως την εργασία των απεργών, παρά μόνο στα πλαίσια του άρθρου 659 Α.Κ. για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και την αποτροπή ζημιών. Το ίδιο ισχύει και για το ενδεχόμενο υπερωριών.

Ε) ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ & ΑΔΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Υπάρχει καταρχήν ευθύνη αποζημιώσεων από τη συνδικαλιστική οργάνωση για την παράβαση των υποχρεώσεών της, οι οποίες της επιβάλλονται ακριβώς εξαιτίας της απεργίας. Αντίθετα, καθώς η μη παροχή εργασίας λόγω συμμετοχής σε νόμιμη απεργία δεν έχει το χαρακτήρα παραβάσεως υποχρεώσεως, δεν είναι δυνατή ευθύνη ούτε της συνδικαλιστικής οργάνωσης, ούτε των απεργούντων για ζημιές του εργοδότη από την απεργία καθεαυτή ¹.

Μια απεργία γίνεται παράνομη, αν κατά τη διεξαγωγή της σημειώθηκαν παράνομες πράξεις, αδικοπραξίες ή αδικήματα του ποινικού νόμου με εντολή, οδηγίες ή την ανοχή της οργάνωσης. Αν όμως οι πράξεις αυτές δεν μπορεί να αποδοθούν στην οργάνωση, σε ενέργεια ή αμέλειά της, αλλά οφείλονται σε τυχαίες πρωτοβουλίες απεργών, η απεργία δεν γίνεται παράνομη και γι' αυτές ευθύνονται αυτοί που τις διέπραξαν.

Ο νόμος 1915/1990 στο άρθρο 1 ορίζει ότι επιτρέπεται η καταγγελία της σχέσης εργασίας απεργών που εμποδίζουν με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλης παράνομης πράξεως μισθωτούς να εργαστούν ή με πρόθεση καταστρέφουν ή βλάπτουν τις εγκαταστάσεις ή τον εξοπλισμό της επιχειρήσεως. Ο εργοδότης όμως έχει υποχρέωση να καταβάλλει την νόμιμη αποζημίωση. Αλλά οι υπάρχουσες νομοθετικές προβλέψεις ², έχουν αντίθετη ρύθμιση.

Για παράδειγμα το άρθρο 6 του νόμου 1264/1984 ορίζει ότι αποτελεί λόγο καταγγελίας της σχέσεως εργασίας, όταν γίνεται αδύνατη η χρήση του χώρου εργασίας, των εγκαταστάσεων ή του εξοπλισμού ή των οχημάτων και

1. Α. Καρακατσάνης Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο § 405-411

2. Α. Καρακατσάνης Ατομικό Εργατικό Δίκαιο § 681.

των μέσων της επιχειρήσεως με τρόπο που να εμποδίζεται η ομαλή παραγωγική διαδικασία και η ελευθερία άλλου μισθωτού να εργαστεί. Σ' αυτήν όμως δεν υπάρχει πρόβλεψη, μολονότι είναι όμοια περίπτωση με την αμέσως παραπάνω, ούτε για την νόμιμη αποζημίωση ούτε για μη εφαρμογή διατάξεων κανονισμού κ.λ.π.

Στην ίδια περίπτωση η οργάνωση, αν ευθύνεται για τις άδικες πράξεις, μπορεί να έχει ευθύνη να αποκαταστήσει τις ζημιές. Η ατομική ευθύνη, όσων τις διέπραξαν, υπάρχει ούτως ή άλλως.

ΣΤ) ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης κ.λ.π., κατά τη διάρκεια της απεργίας, προβλέπονται τα ακόλουθα μετά την τελευταία τροποποίηση της νομοθεσίας¹.

A) Η συνδικαλιστική οργάνωση που κηρύσσει την απεργία, έχει υποχρέωση να διαθέτει το αναγκαίο προσωπικό για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και την πρόληψη καταστροφών και ατυχημάτων,

B) Στις Υπηρεσίες, Οργανισμούς και επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου πέραν του ανωτέρου προσωπικού ασφαλείας, διατίθεται και προσωπικό για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου κατά τη διάρκεια της απεργίας.

Σύμφωνα με ρητή διάταξη του νόμου, το προσωπικό ασφαλείας καθορίζεται με ειδική συμφωνία μεταξύ της αντιπροσωπευτικής συνδικαλιστικής οργάνωσης στην επιχείρηση και της διοίκησης της επιχείρησης. Η πλέον αντιπροσωπευτική είναι η συνδικαλιστική οργάνωση, η οποία έχει ως μέλη της τους εργαζόμενους, που προέρχονται από όλους τους κλάδους της επιχείρησης. Αν στην επιχείρηση

1. Άρθρο 20 παρ. 2 Ν. 1264/1982. Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 3250/1991, 3049/1992 ΔΕΝ 1992 σελ. 1122. Έγγραφο 52590/1987 Υπουργείο Εργασίας ΕΑΕΔ 1988 σελ. 667.

υπάρχουν περισσότερες συνδικαλιστικές οργανώσεις, αντιπροσωπευτικότερη

είναι εκείνη που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό μελών που ψήφισαν κατά τις τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη διοίκησης, ανεξάρτητα από τις ειδικότητες των εργαζομένων που είναι μέλη της. Οι λοιπές συνδικαλιστικές οργανώσεις δικαιούνται να παρέμβουν στις διαπραγματεύσεις και τις λοιπές διαδικασίες.

Για τις επιχειρήσεις δημόσιου χαρακτήρα ή κοινής ωφελείας, πέραν του ανώτερου προσωπικού ασφαλείας, με την ίδια συμφωνία είναι δυνατόν να καθορίζονται οι συγκεκριμένες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, τις οποίες πρέπει να καλύπτει η επιχείρηση σε περίπτωση απεργίας και οι συνέπειες για την παραβίαση της συμφωνίας. Κριτήρια για τα θέματα αυτά αποτελούν το είδος και η κοινωνική κρισιμότητα των υπηρεσιών και αγαθών, που παρέχει η επιχείρηση και η ανάγκη διασφάλισης της άσκησης του δικαιώματος της απεργίας.

Η συμφωνία καταρτίζεται με απευθείας διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών. Μέχρι την 5^η Νοεμβρίου κάθε ημερολογιακού έτους ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη καλεί το άλλο σε διαπραγμάτευση με εξώδικη κλήση, στην οποία περιέχεται υποχρεωτικά η πρόταση για καθορισμό του προσωπικού ασφαλείας. Η κλήση επιδίδεται με δικαστικό επιμελητή και κατά τον ίδιο τρόπο κοινοποιείται στο Υπουργείο Εργασίας. Η συμφωνία καταρτίζεται το αργότερο μέχρι τις 25 Νοεμβρίου κάθε ημερολογιακού έτους και κατατίθεται στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εργασίας, μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την υπογραφή της. Η συμφωνία αυτή ισχύει ολόκληρο το ημερολογιακό έτος που ακολουθεί¹.

1. Αν δεν τηρηθεί η παραπάνω διαδικασία ή αν η συμφωνία δεν καταρτισθεί μέχρι τις 25 Νοεμβρίου ή δεν κατατεθεί στο Υπουργείο Εργασίας μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην § 5 του άρθρου αυτού, τα μέρη υποχρεούνται να προσφύγουν στη διαδικασία της μεσολάβησης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν.1876/1990,(αφορά τη διαπραγμάτευση για τη σύναψη συλλογικής σύμβασης εργασίας). Η μεσολάβηση πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε δεκαπέντε (15) μέρες από την ανάληψη των καθηκόντων του μεσολαβητή.

1. Άρθρο 2 § 7,8,9, Ν. 2224/1994 - ΔΕΝ 1994 σελ. 795.

Αν η μεσολάβηση δεν καταλήξει σε συμφωνία, κάθε ενδιαφερόμενη πλευρά έχει το δικαίωμα να παραπέμψει το θέμα στην επιτροπή του άρθρου 15 του Ν. 1264/1982, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 25 του Ν. 1545/1985.

Όλα τα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορούν να ρυθμίζονται και με Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το δημόσιο ή μη χαρακτήρα τους και την υπαγωγή τους ή μη στην κοινή ωφέλεια. Σύμφωνα με ρητή διάταξη του νόμου, το διατιθέμενο προσωπικό ασφαλείας παρέχει τις υπηρεσίες του κάτω από τις οδηγίες του εργοδότη, προς εκπλήρωση των σκοπών για τους οποίους διατίθεται.

Όπως είναι ευνόητο, ο εργοδότης δεν μπορεί να απασχολήσει το προσωπικό αυτό σε καθήκοντα διαφορετικά από εκείνα του προσωπικού ασφαλείας, όπως π.χ. σε παραγωγική εργασία ¹.

Ζ) ΑΜΟΙΒΗ

Το προσωπικό ασφαλείας, εφόσον απασχοληθεί σύμφωνα με τις εντολές του εργοδότη, στο καλόπιστο ασκούμενο διευθυντικό δικαίωμα του οποίου υπόκειται, έχει δικαίωμα για τις αποδοχές που αντιστοιχούν στη απασχόλησή του, ενώ όσοι από το προσωπικό αυτό αρνούνται την εκτέλεση των νόμιμων εργοδοτικών εντολών δεν δικαιούνται αποδοχών.

Το προσωπικό ασφαλείας ή μέρος του ενδέχεται, ανάλογα με τις ανάγκες που προορίζεται να εξυπηρετήσει, να παραμείνει σε ετοιμότητα χωρίς να χρειαστεί να εργασθεί.

Σε τέτοιες περιπτώσεις ο προσδιορισμός της αμοιβής εξαρτάται από τη διαπίστωση κατά πόσο στη συγκεκριμένη περίπτωση ο συγκεκριμένος μισθωτός διετέλεσε σε γνήσια ή σε απλή ετοιμότητα. Το κριτήριο που έχει θέσει η νομολογία για τη διάκριση αυτή είναι η διατήρηση σε εγρήγορση των σωματικών και πνευματικών δυνάμεων του μισθωτού ².

1. Άρθρο 2 § 3 Ν. 2224/1994. Άρειος Πάγου 30/1991 ΕΕΔ 1992 σελ. 75 Έγγραφο. 50897/1992 Υπουργείο Εργασίας ΕΑΕΔ 1993 σελ. 407.

2. ΑΠ 1234/1990 ΔΕΝ 48.923, ΑΠ 1406/1988 ΝοΒ 37.1206.

Όταν διατηρούνται αυτές -οι πνευματικές και σωματικές δυνάμεις- σε εγρήγορση, πρόκειται για γνήσια ετοιμότητα, οπότε εφαρμόζεται η εργατική νομοθεσία και οφείλεται μισθός ακόμη και στην περίπτωση που, χωρίς υπαιτιότητα του μισθωτού, δεν χρησιμοποιήθηκαν οι υπηρεσίες του, και όταν δεν διατηρούνται σε εγρήγορση, τότε, αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία δεν οφείλονται πλήρεις αποδοχές, αλλά ενδεχομένως μόνο ανάλογο μέρος τους ή ο «ειθισμένος» κατά περίπτωση μισθός και πάντως δεν ισχύουν οι διατάξεις για κατώτατα όρια αποδοχών, ούτε για υπερωριακή απασχόληση ή για απασχόληση κατά Κυριακές ή νύχτες, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία ¹.

Στην εποχή της εξελιγμένης τεχνολογίας, ιδιόρρυθμη περίπτωση μη γνήσιας ετοιμότητας είναι η «ετοιμότητα κλήσεως», δηλαδή όταν ο μισθωτός έχει απλώς την υποχρέωση να φέρει βομβητή ή κινητό τηλέφωνο και να τελεί σε αναμονή ειδοποίησης για να προσέλθει για εργασία, χωρίς να περιορίζονται οι συνήθεις κινήσεις του και βεβαίως, χωρίς να υποχρεώνεται να διατηρεί σε εγρήγορση τις σωματικές και πνευματικές του δυνάμεις. Είναι φανερό ότι η ετοιμότητα αυτή, αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία, δεν γεννάει αξίωση αμοιβής.

Όταν αξιώνεται αμοιβή από μισθωτό για το διάστημα που διατέλεσε σε ετοιμότητα χωρίς να απασχοληθεί, αν για την περίπτωση αυτή έχει συμφωνηθεί αμοιβή, η αγωγή βασίζεται στη σχετική συμφωνία, ενώ, αν δεν γίνεται επίκληση συμφωνίας, η αγωγή πρέπει να περιέχει βάση αδικαιολόγητου πλουτισμού ². Οι μετέχοντες στο προσωπικό στοιχειώδους λειτουργίας συνεχίζουν να παρέχουν όμοια εργασία όπως και πριν από την έναρξη της απεργίας και επομένως δικαιούνται να λάβουν τις σύμφωνα με τις ατομικές συμβάσεις τους αποδοχές ³.

Δεν δικαιούνται αμοιβής εκείνοι, τους οποίους αποκρούει ο εργοδότης, αδιάφορα με ποιον τρόπο έχουν ορισθεί να μετέχουν στο προσωπικό ασφαλείας ή στοιχειώδους λειτουργίας.

1. Α.Π. 1511/1987, ΕΕργΔ 47, 1086, Α.Π. 1127/1984 ΕΕργΔ44.649, Α.Π. 262/1982 ΕΕργΔ 41.490, Α.Π. 1123/1976 ΕΕργΔ 36.78, Α.Π. 475/1975 ΕΕργΔ 34.1111, Α.Π. 640/1974 ΕεργΔ 33.1229, Α.Π. 240/1974 ΕεργΔ 33.1105, Α.Π. 456/1973 ΕεργΔ 32.842, Α.Π. 323/1972 ΕεργΔ 32.723, Εφ. Αθ.7980/1992 ΕεργΔ 53.616.

2. ΕΑ 7980/1992 ΕΕργΔ 53.616.

3. Δ. Ι. Παπασπύρου «Απεργία»

Η) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

1. Ο μισθωτός, ο οποίος μετέχει σε παράνομη απεργία, παραβαίνει την υποχρέωσή του παροχής εργασίας. Η απουσία του είναι νομικά αυθαίρετη και έχει όλες τις συνέπειες της αυθαίρετης απουσίας. Αξίωση στο μισθό, για το διάστημα που απουσιάζει, δεν θα έχει, αφού ο ίδιος θα βρίσκεται σε υπερημερία. Δεν θα είχε άλλωστε, ούτε αν συμμετείχε σε νόμιμη απεργία. Ακόμα είναι ενδεχόμενο να υποχρεωθεί να αποκαταστήσει συγκεκριμένες ζημίες, που προκάλεσε στον εργοδότη η απουσία του, θα είναι επίσης δυνατό να του επιβληθούν και πειθαρχικές κυρώσεις, αν του αποδίδεται συγκεκριμένη εξατομικευμένη ευθύνη ¹.

Ο χρόνος της συμμετοχής του σε παράνομη απεργία δεν προσμετράται στο χρόνο υπηρεσίας, όπου έχει αυτός σημασία κατά τις διατάξεις νόμων, συλλογικών συμβάσεων, κανονισμών εργασίας κ.ά., ούτε θα ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της άδειάς του κ.ά.. Συμψηφίζεται, αντίθετα, με τις ημέρες της άδειάς του.

Γενικά σε παράνομη απεργία δεν διατηρούνται τα δικαιώματα των μισθωτών, όπως αντίθετα συμβαίνει σε νόμιμη απεργία.

Θ) ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφού η συμμετοχή σε παράνομη απεργία χαρακτηρίζεται αυθαίρετη απουσία, είναι δυνατό, όπως και κάθε άλλη αυθαίρετη απουσία και ανάλογα με τις συνθήκες που τη συνοδεύουν και προπαντός ανάλογα με τη διάρκειά της, να οδηγήσει στην με καλή πίστη κρίση ², ότι είναι σιωπηρή καταγγελία της εργασιακής σχέσεως από την πλευρά του μισθωτού.

Ο εργοδότης όμως θα μπορεί να καταγγείλει ανάλογα με την περίπτωση τις σχέσεις εργασίας απεργών, με την προϋπόθεση ότι δεν θα ασκεί το δικαίωμα καταχρηστικά ³. Για τη σχετική κρίση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι

1. Δ. Καλομοίρης «Εργατικό Δίκαιο»

2. Άρθρα 200 και 288 του Αστικού Κώδικα, άρθρο 5 § 3 του νόμου 2112/1920).

3. 1. ΑΠ 328/1978 ΕΕΔ 37 1978 539, ΕΘες 647/1979 ΕΕΔ 39 1980 70, ΑΠ 279/1988 ΕΕΔ 48 1989 462.

ειδικές συνθήκες της απεργίας, το ενδεχόμενο συγγνωστής πλάνης του μισθωτού ως προς τον παράνομο χαρακτήρα της απεργίας, ή ως προς τη δική του κάλυψη από την απεργούσα συνδικαλιστική οργάνωση ¹. Συμπεριφορά του κατά τη διάρκειά της, οι ανάγκες της επιχειρήσεως και εκμεταλλεύσεως, όπως διαμορφώθηκαν μετά την απεργία κ.ά. Σε σύμβαση ορισμένου χρόνου μπορεί να αποτελέσει η συμμετοχή σε παράνομη απεργία σπουδαίο λόγο καταγγελίας ². Όμως ο νόμος 1915/1991 στο άρθρο 1 ορίζει ότι επιτρέπεται η καταγγελία μισθωτών που εξακολούθησαν να συμμετέχουν σε απεργία που κρίθηκε παράνομη ή καταχρηστική με δικαστική απόφαση τελεσίδικη ή οριστική, που κηρύχθηκε προσωρινά εκτελεστή, 24 ώρες μετά την έκδοση και τη γνωστοποίηση με δικαστικό επιμελητή της αποφάσεως στην οικεία συνδικαλιστική οργάνωση. Ωστόσο, όσα αμέσως παραπάνω σημειώνονται θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη σχετική κρίση.

Άλλα εργοδοτικά μέτρα, όπως δυσμενείς μεταθέσεις, στασιμότητα κ.ά., αν δεν δικαιολογούνται από υπηρεσιακές ανάγκες, θα αποτελούν πολύ πιθανό καταχρηστική άσκηση του εργοδοτικού δικαιώματος για λόγους εκδίκησεως κ.λ.π..

Ο εργοδότης μπορεί να ζητήσει την άρση της προστασίας των συνδικαλιστών, για την μετέπειτα έγκυρη απόλυσή τους. Όπως επίσης να απαιτήσει την επιβολή χρηματικής ποινής κατά των μελών της διοίκησής της, σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης συνέχισης της απεργίας.

1. ΑΠ 590/1988 ΕΕΔ 48 1989 449.

2. ΑΠ 590/1988 ΕΕΔ 48 1989 449.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Α) ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ

Ανταπεργία (lock out) είναι η άρνηση της εργοδοτικής πλευράς να δεχθεί τις υπηρεσίες των μισθωτών συλλογικά με αγωνιστικό σκοπό.

Με αυτόν τον τρόπο ασκεί πίεση στην εργατική πλευρά επιδιώκοντας την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της. Στην ανταπεργία η απόκρουση των υπηρεσιών των μισθωτών δεν σημαίνει καταγγελία των σχέσεών τους από τον εργοδότη.

Ως πραγματικό γεγονός η απόκρουση αυτή, με βάση τα γνωστά από το ατομικό εργατικό δίκαιο, θα χαρακτηριζόταν υπερημερία του εργοδότη με όλες τις σχετικές συνέπειες. Ως θεμιτή όμως εργοδοτική ενέργεια στο συλλογικό επίπεδο, στο μέτρο που είναι θεμιτή, η ανταπεργία αποκλείει αυτό το ενδεχόμενο¹, όπως ακριβώς και η απεργία αποκλείει το χαρακτηρισμό της αποχής των μισθωτών από την εργασία ως παράβαση της υποχρεώσεώς τους για παροχή εργασίας.

Με την ανταπεργία δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί ένας ή περισσότεροι συγκεκριμένοι μισθωτοί από την εργασία, αποκλείονται συλλογικά όλοι οι μισθωτοί του πεδίου του εργατικού αγώνα ή μια κατηγορία τους².

Β) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Το δικαίωμα της ανταπεργίας, όταν ασκείται νόμιμα³, παρέχει στους εργοδότες την ευχέρεια να αρνηθούν τις υπηρεσίες των μισθωτών, αδιάφορο αν είναι σε θέση να τις δεχθούν ή όχι, χωρίς να καθίστανται γι' αυτό το λόγο υπερήμεροι, ώστε να οφείλουν το μισθό σε όσους αποκλείουν.

Σε περίπτωση μερικής απεργίας π.χ. σε μια επιχείρηση θα μπορεί να γίνει ανταπεργία, η οποία θα αποκλείσει από την εργασία και όσους δεν συμμετέχουν

1. Ι.Δ. Κουκιάδης «Εργατικό Δίκαιο – Ατομικές Εργασιακές Σχέσεις και Κοινωνική Πολιτική».

2. Α.Π. 279/1988, 1369/1990, ΔΕΝ 1993 σελ. 241

3. Α. Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο»

στην απεργία ή ένα μέρος τους ¹.

Φορείς του δικαιώματος της ανταπεργίας είναι οι εργοδότες. Μπορούν να το ασκήσουν είτε μεμονωμένοι εργοδότες, πλησσόμενοι από απεργία, είτε εργοδοτικές οργανώσεις.

Το δικαίωμα της ανταπεργίας υπόκειται στην απαίτηση της μη καταχρήσεώς του.

Η χρηστή άσκηση αυτού του δικαιώματος υπαγορεύει την προσφυγή στην ανταπεργία, μόνο αφού έχει εξαντλήσει η εργοδοτική πλευρά για την αντιμετώπιση της καταστάσεως άλλα ηπιότερα μέσα. Η ανταπεργία είναι το ύστατο και αναγκαίο μέτρο για να αμυνθεί ο εργοδότης, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι πρέπει να έχει εξαντλήσει όλα τα οικονομικά περιθώρια αντοχής του στην απεργία που τον προσβάλλει, ή ότι πρέπει οπωσδήποτε να βρίσκεται σε αδυναμία να απασχολήσει το προσωπικό που αποκλείει με την ανταπεργία.

Ακόμα, η έκταση που θα δοθεί στον εργατικό αγώνα με την ανταπεργία πρέπει να βρίσκεται στο αναγκαίο μέτρο την άμυνας.

Ανταπεργία ως απάντηση σε μικρής κλίμακας απεργία, η οποία αφήνει σημαντική περιθώρια λειτουργίας στην επιχείρηση, θα διατρέχει ασφαλώς τον κίνδυνο να θεωρηθεί καταχρηστική ².

Ως όρια στη σωστή χρήση του δικαιώματος της ανταπεργίας λειτουργούν και τα δικαιώματα τρίτων και το γενικότερο συμφέρον, όπως και στην απεργία.

Γ) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Η νόμιμη ανταπεργία έχει για τις εργασιακές σχέσεις τις ίδιες συνέπειες με την απεργία, δεν τις λύνει, τις αναστέλλει κατά τις κύριες υποχρεώσεις των μερών (παροχή εργασίας - καταβολή μισθού).

Ο εργοδότης απαλλάσσεται από την καταβολή του μισθού για όλους όσους αποκλείει από την παροχή εργασίας, αδιάφορο αν ανήκουν στη συνδικαλιστική οργάνωση που απεργεί ή σε άλλη ή είναι ανοργάνωτοι ³.

1. *Ε'Αθ 1320/1978 ΕΕΔ 37 1978 787.*

2. *Δ. Καλομοίρης «Προβλήματα της ανταπεργίας», ΔΕΝ 33 σελ. 771.*

3. *Ε'Αθ 1320/1978 ΕΕΔ 37 1978 787*

Η παράνομη ανταπεργία, στην οποία περιλαμβάνεται και η καταχρηστική, είναι αυτονόητο ότι δεν λύνει τις ατομικές σχέσεις εργασίας. Ο εργοδότης όμως αποκρούοντας την παροχή εργασίας από τους μισθωτούς, που την προσφέρουν, γίνεται υπερήμερος και οφείλει τις αποδοχές τους για τις ημέρες της ανταπεργίας¹.

Ο νόμος 1264 με την § 2 του άρθρου 22 σε συνδυασμό με την § 1 του άρθρου 30, κατήργησε γενικά το δικαίωμα της ανταπεργίας, με την εξαίρεση του δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, μεταξύ των οποίων και τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι εξαιρούμενοι αυτοί εργοδότες είναι ελεύθεροι να καταφεύγουν στο αγωνιστικό μέσο της ανταπεργίας και ενασκώντας το σχετικό δικαίωμα, να αναστείλουν μονομερώς συμβάσεις εργασίας.

Ειδικότερα, όπως δέχεται η υπό το κράτος του νόμου 330/1976 νομολογία, οι εξαιρούμενοι αυτοί εργοδότες είναι ελεύθεροι να ενασκούν το δικαίωμα της ανταπεργίας τόσο κατά των απεργών, όσο και κατά μη απεργών, όπως επίσης κατά αμυντικούς σκοπούς και βέβαια μέσα στα πλαίσια που οριοθετούν την ενάσκηση κάθε δικαιώματος οι ρήτρες της διάταξης 281 του Αστικού Κώδικα. Το δικαίωμα αυτό όπως είχε αναγνωρισθεί από τον νόμο 330/1976, διατήρησε ο νόμος και για τους εργοδότες ναυτεργατών (Νόμος 1264 άρθρο 1 § 2 εδάφιο β' σε συνδυασμό με το άρθρο 32 και με τον Νόμο 330/1976 άρθρο 32).

Δ) ΣΧΕΣΗ ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑΣ - ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η ανταπεργία μέχρι σήμερα δεν έχει αναγνωρισθεί κατά τρόπο άμεσο και ρητό από κανένα Σύνταγμα και καμία διεθνή σύμβαση ως δικαίωμα των εργοδοτών. Όμως από καιρό πολλοί υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός τέτοιου δικαιώματος απεργίας και ως εκδήλωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών από τη στιγμή που η κατοχύρωσή τους αναφέρεται και στους εργοδότες.

Η αντιστοιχία ενός δικαιώματος ανταπεργίας με το δικαίωμα απεργίας αποδίδεται με την θεώρησή της ως το ανάλογο με την απεργία συλλογικό αγωνιστικό μέσο για την εξυπηρέτηση των εργοδοτικών συμφερόντων.

1. Δ. Ι. Παπασπύρου «Απεργία»

Το συλλογικό αγωνιστικό στοιχείο αναφάνεται από την αντίδραση ή την πίεση που περιέχει η εκδήλωση της ανταπεργίας και που σκοπό έχει να επηρεάσει τη συλλογική συμπεριφορά των εργαζομένων κατά τρόπο που να διαφυλάσσονται τα συμφέροντα των εργοδοτών ή ενός μεμονωμένου εργοδότη. Κατά το πρότυπο της απεργίας γίνεται προσπάθεια να ταξινομηθεί στις ίδιες μορφές αγωνιστικών τύπων με τα ίδια κριτήρια ¹. Αλλά η εξομοίωση αυτή παραμένει πάντοτε σχετική. Εννοιολογικά το συλλογικό στοιχείο στην ανταπεργία βρίσκεται κυρίως από την παθητική πλευρά, γιατί η ανταπεργία μπορεί να εκδηλωθεί και ως άσκηση δικαιώματος από ένα μόνο εργοδότη. Σε αντίθεση με την απεργία δεν περιλαμβάνει μόνο την προσωρινή διακοπή της εργασίας, αλλά και την αποστέρηση του δικαιώματος χρησιμοποίησης των εργοστασιακών χώρων. Στην ιεράρχηση των σκοπών υπάρχει επίσης διαφορά ανάμεσα στην απεργία και την ανταπεργία, γιατί στην τελευταία προέχει, όπως επαληθεύεται ιστορικά, ο τερματισμός της αποχής από την εργασία και όχι η προαγωγή γενικά των οικονομικών συμφερόντων των εργοδοτών. Ούτε σ' εμάς, ούτε σε άλλες χώρες επιβλήθηκε η ανταπεργία ως μέσο προαγωγής των εργοδοτικών συμφερόντων. Αλλά αν γινόταν προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό αυτό, είναι αμφίβολο αν κατέληγε στην νομιμοποίησή της, γιατί ουσιαστικά θα σήμαινε μετάθεση του οικονομικού κινδύνου στους μισθωτούς. Δεν θα διατάραζε μόνο τις σχέσεις εργατών και εργοδοτών, αλλά και τις σχέσεις εργοδοτών και κράτους, γιατί θα έδινε σε αυτούς τη δυνατότητα χρησιμοποίησης της ανταπεργίας ως γενικού μέσου επιρροής της κυβερνητικής πολιτικής με κίνδυνο το χαρακτηρισμό οποιασδήποτε αντιδράσεως του κράτους ως αντισυνδικαλιστικής ενέργειας ². Αλλά και στην περιορισμένη αυτή μορφή της η ιστορική και κοινωνική εξέλιξη δεν μας αποδεικνύει την απόλυτη συστοιχία της με την απεργία. Σε πολλές χώρες δεν παρουσίασε την επιτακτικότητα που γνώρισε το φαινόμενο της απεργίας, ώστε να δώσει αφορμή για την κατάκτησή της στα νομοθετικά κείμενα.

1. Καλομοίρη, Προβλήματα της ανταπεργίας. ΔΕΝ 33, σελ.771.

2. ΣτΕ 1238/1978. Αναφερόμενο σε ενέργεια του ΕΚΤΕΛ να ακινητοποιήσει τα λεωφορεία σε μια προσπάθεια ματαιώσεως της επιτάξεως, που δεν θεωρήθηκε όμως lock out με τα επιχειρήματα ότι το ΕΚΤΕΛ δεν είναι συνδικαλιστική οργάνωση και δεν πρόκειται για συλλογική διαφορά εργασίας.

Η έλλειψη επίσημης αναγνώρισεως δεν θα πρέπει να θεωρηθεί άσχετη και με τις επιφυλάξεις από εργοδοτικής πλευράς στην υιοθέτηση μεθόδων και αντιλήψεων τις οποίες υποτίθεται ότι αντιμάχονταν. Η αναγνώρισή της ως συλλογικού δικαιώματος που περιέχεται αυτόματα στην αναγνώριση του συνδικαλιστικού δικαιώματος παραμένει και σήμερα για πολλούς προβληματική.

Η καταχώρηση μιας πράξης στον κύκλο των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων αποτελεί το επιστέγασμα μακρών ζυμώσεων. Για να καταλήξει η απεργία στα κατοχυρωμένα συνδικαλιστικά δικαιώματα πέρασε από τις διαδοχικές φάσεις του ποινικού αδικήματος του αστικού αδικήματος και της απλής ανοχής, μετά από σκληρούς αγώνες στους οποίους το φιλελεύθερο κράτος υποχρεώθηκε να κάνει σαφείς υποχωρήσεις. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν μπορούν ίσως να έχουν πλήρη νομική σημασία, είναι όμως αρκετά αποκαλυπτικές για την διερεύνηση της καταγωγής της ανταπεργίας και πρέπει να προηγούνται από οποιαδήποτε νομική αξιολόγηση.

Εκείνοι που χαρακτηρίζουν την ανταπεργία ως δικαίωμα και μάλιστα ισοδύναμο με το δικαίωμα της απεργίας θεμελιώνουν την άποψή τους στην αναγνωρισμένη σήμερα καθολικότητα των συνδικαλιστικών ελευθεριών και στην εξυπακουόμενη ισότητα των μέσων πίεσης.

Ε) ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΩΝ

Ο Νόμος 1264 στο άρθρο 30 § 9 διατυπώνει τα εξής: «Κατά τη διάρκεια απεργίας των δημοσίων υπαλλήλων δεν επιτρέπεται η πρόσληψη έκτακτων υπαλλήλων». Η διάταξη αυτή, παρά τη γραμματική της διατύπωση, είναι φανερό ότι δεν αναφέρεται μόνο στους δημοσίους υπαλλήλους αλλά σε όλες γενικά τις κατηγορίες της § 1 του άρθρου 30.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΗΣ

Απεργοσπάστες, με την παραδοσιακή έννοια του όρου, είναι εκείνοι που σε άλλες εποχές παρείχαν τις υπηρεσίες τους για να «σπάσουν» απεργία με την άσκηση βίας. Ο νόμος δεν αποβλέπει στην πρόληψη τέτοιων βιαιοπραγιών, που έτσι και αλλιώς, ως αξιόποινες πράξεις, απαγορεύονται και τιμωρούνται από την ποινική νομοθεσία, ούτε και εννοεί ότι με εξαίρεση «τη διάρκεια νόμιμης απεργίας» επιτρέπεται η πρόσληψη ατόμων με αποστολή την άσκηση βίας για

την πρόληψη ή την καταστολή απεργιών. Αλλά ως «*πρόσληψη απεργοσπαστών*» ο νόμος, που ακολουθεί τη συνδικαλιστική ορολογία, εννοεί την πρόσληψη μισθωτών ειδικά για να αναπληρώσουν την εργασία απεργών¹, δηλαδή ειδικά για να καλύψουν τα κενά που προκαλεί η απεργία.

Στη συνδικαλιστική πρακτική, η οποία έχει διευρύνει την έννοια του όρου «*απεργοσπάστης*», έχει επικρατήσει μια αδόκιμη διάκριση μεταξύ «*εξωτερικών*» και «*εσωτερικών*» απεργοσπαστών.

Εξωτερικοί αποκαλούνται εκείνοι που προσλαμβάνονται με την ειδική αποστολή να αναπληρώσουν την εργασία των απεργών, δηλαδή εκείνοι στους οποίους αφορά § 1 του άρθρου 22.

Εσωτερικοί αποκαλούνται όσοι, από τους ήδη απασχολούμενους, αρνούνται να πάρουν μέρος σε συγκεκριμένη απεργία και είτε εξακολουθούν να περιέχουν τη συνηθισμένη τους εργασία, είτε συμβάλλουν στην αναπλήρωση της εργασίας απεργών.

Εναντίον όσων αρνούνται να πάρουν μέρος σε απεργία, δηλαδή των αποκαλούμενων «*εσωτερικών απεργοσπαστών*», ασκείται οξύτατη κριτική, η οποία τους χαρακτηρίζει ως βαρύτατα αξιοκατάκριτους σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τους λόγους στους οποίους οφείλεται η μη συμμετοχή τους στην απεργία.

Όπως κάθε ελευθερία, έχει και η συνδικαλιστική ελευθερία δύο όψεις. Μία θετική, που εκφράζεται με το δικαίωμα συμμετοχής στο συνδικαλισμό, και μία αρνητική, που περιέχει το δικαίωμα του ατόμου να μη μετέχει σε συνδικαλιστική οργάνωση και να απέχει από τη συλλογική δράση.

Η θετική συνδικαλιστική ελευθερία δεν περιορίζεται στο δικαίωμα συμμετοχής σε οργάνωση, αλλά εκτείνεται γενικότερα στο δικαίωμα σύμπραξης στον αγώνα για την επίτευξη συνδικαλιστικών στόχων, που καταλήγει στη δημιουργία κανόνων δικαίου. Έτσι και η αρνητική συνδικαλιστική ελευθερία, ως η άλλη όψη της θετικής, εκτείνεται και στο δικαίωμα της μη υποταγής στους κανόνες που θέτουν τα συνδικάτα ².

1. Μον Πρ Κιλκίς 185 Ε.Εργ Δ 43.565.

2. Α. Π. Μητρόπουλος «*Εργασία και Συνδικάτα στη Μεταβιομηχανική Κοινωνία*»

Το Σύνταγμα με το άρθρο 12 κατοχυρώνει το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και με το άρθρο 23 διασφαλίζει τη συνδικαλιστική ελευθερία και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα.

Όμως, ούτε συμμετοχή σε οργάνωση ή σε απεργία επιβάλλει, ούτε και οποιαδήποτε υποχρέωση για συνδικαλιστική δράση, ούτε και εξαναγκάζει σε υποταγή στα συνδικάτα. Αντίθετα, κατοχυρώνει το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας με το άρθρο 5, καθώς και την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης με το άρθρο 14, και εγγυάται, με το άρθρο 25, τα δικαιώματα του ανθρώπου ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, αλλά και ως ατόμου. Όταν με το άρθρο 23 διασφαλίζει τη συνδικαλιστική ελευθερία, από το συνταγματικό μας σύστημα και την αλληλοσυνάρτηση των διατάξεών του γίνεται προφανές ότι αναφέρεται και στις δυο όψεις της.

Αναμφισβήτητα είναι βαρύτατα αξιοκατάκριτοι όσοι έναντι ανταλλαγμάτων προδίδουν τους συναδέλφους τους και τους συνδικαλιστικούς αγώνες και προσφέρονται να συμβάλλουν στο «σπάσιμο» απεργίας. Δεν ισχύει όμως το ίδιο και για εκείνους, που θεμιτό αίτιο τους οδηγεί στην απόφαση να μη πάρουν μέρος σε απεργία. Η άποψη ότι σε κάθε περίπτωση σωστός είναι όποιος μετέχει πρόθυμα σε απεργία και αξιοκατάκριτος όποιος αρνείται να μετάσχει αδιάφορα από τους λόγους που του προκάλεσαν την απόφαση για συμμετοχή ή μη συμμετοχή στην απεργία, αποτελεί αυθαίρετο αξίωμα, προϊόν επιπολαιότητας ή προκατάληψης, δείχνει μισαλλοδοξία και έρχεται σε ευθεία αντίθεση με δικαίωμα εγγυημένο από το Σύνταγμα και προστατευόμενο, ακόμη και ποινικά από το Ν. 1264. Ο μισθωτός δεν έχει την υποχρέωση να περιορίζεται στο ρόλο του πειθήνιου και μη σκεπτόμενου οπαδού. Αντίθετα, ως ελεύθερος άνθρωπος, έχει δικαίωμα να κρίνει, να αποφασίζει και να ενεργεί κατά πεποίθηση. Όπως υπερήφανα μπορεί να αποφασίζει να πάρει μέρος σε επιβεβλημένη κατά την κρίση του απεργία, εξίσου υπερήφανα μπορεί να αποφασίσει τη μη συμμετοχή του σε απεργία με την οποία διαφωνεί ¹.

1. Α.Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι εργατικοί αγώνες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της συνδικαλιστικής δράσης. Η απεργία, η άρνηση παροχής εργασίας, η αποχή από την εργασία για να πιεστεί η άλλη πλευρά να βελτιώσει του όρους, τις συνθήκες και την αμοιβή της εργασίας στην αρχή απαγορευόταν και μάλιστα με ποινικές κυρώσεις, αργότερα έγινε ανεκτή και σήμερα αποτελεί αναγνωρισμένο δικαίωμα των μισθωτών. Διακηρύσσεται σε διεθνή κείμενα, όπως στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, καθιερώνεται σε Συντάγματα, όπως στο δικό μας και ανήκει τελεσίδικα στην έννομη τάξη του χώρου της εργασίας.

Για τη σημασία των εργατικών αγώνων δεν χρειάζεται να εκτεθούν πολλά. Το σημερινό επίπεδο των μισθωτών είναι σε σημαντικό βαθμό αποτέλεσμα κατακτήσεών τους, που κερδήθηκαν με αγώνες. Από το άλλο μέρος, οι συνέπειες των εργατικών αγώνων είναι σημαντικές στο ατομικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Η απώλεια του μισθού τις ημέρες της απεργίας αποτελεί χωρίς άλλο, πλήγμα για το μισθωτό και την οικογενειακή του οικονομία, αλλά και οι ζημίες των επιχειρήσεων, που έχουν εμπλακεί σε εργατικό αγώνα, δεν είναι μικρές, μπορεί να είναι πολύ μεγάλες και να φτάσουν να απειλήσουν την υπόστασή τους. Επιπλέον οι αγώνες αυτοί έχουν επιπτώσεις σε τρίτους, ενίοτε σε πλατιά κοινωνικά στρώματα και ανάλογα με την έκτασή τους και τους κλάδους, όπου διεξάγονται μπορεί να έχουν επιπτώσεις στην εθνική οικονομία μιας χώρας.

Το δίκαιο των εργατικών αγώνων σπάνια καταστρώνεται σε νομοθετικά κείμενα. Το ίδιο είναι τόσο πολύμορφο και η τάξη των δυνάμεων που κινούνται και αντιπαρατάσσονται σ' αυτούς τους αγώνες τόσο δύσκολο να τιθασευτεί, ώστε ο νόμος δεν είναι πάντα σε θέση να επιβάλλει συγκεκριμένο ρυθμό. Οι εργατικοί αγώνες είναι μια περιοχή σχέσεων, όπου το δίκαιο δοκιμάζεται. Κύρια αποστολή του δικαίου των εργατικών αγώνων είναι να προσδιορίσει, όσο είναι δυνατόν, τους όρους νομιμότητάς τους και να ορίσει στις σχέσεις των κοινωνικών ανταγωνιστών στο συλλογικό και το ατομικό επίπεδο.

Στη χώρα μας το δίκαιο των εργατικών αγώνων έχει νομοθετικές βάσεις στο άρθρο 23 § 2 του Συντάγματος και τον Νόμο 1264/1982 (στα άρθρα 19-22 και 30 § 7-9 για τους δημόσιους υπαλλήλους). Σημασία επίσης έχει η 87^η

διεθνής σύμβαση εργασίας, που κυρώθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 4504/1961. Από το σημείο αυτό και πέρα ανοίγεται ένα πλατύ στάδιο για τη διάπλασή του από τη νομολογία.

Οι εργατικοί αγώνες δεν είναι αυτοσκοπός. Είναι εντεταγμένοι, ως θεσμός πλέον, στο σύστημα της συλλογικής αυτονομίας. Υπηρετούν την ανάγκη να υπάρχει ισορροπία και ίσες διαπραγματευτικές δυνατότητες για τα μέρη, όρος βασικός για να λειτουργήσει σωστά το σύστημα της αυτόνομης εξισορροπήσεως των αντίθετων συλλογικών συμφερόντων χωρίς ανάμειξη του κράτους.

Αυτή η ισορροπία δυνάμεων, η οποία εγγυάται και τη σωστή λειτουργία της συλλογικής σύμβασης, αποτελεί πηγή προβλημάτων με νομική σημασία για τους εργατικούς αγώνες (όρια απεργίας, κρατική παρέμβαση κ.ά.).

Από τη νομολογία μας όπως έχει προκύψει πολλές περιπτώσεις έχουν καλυφθεί υπάρχουν όμως και πολλές οι οποίες δεν έχουν καλυφθεί αλλά και δεν μπορούν να προβλεφθούν. Οι τελευταίες εξετάζονται και αποφασίζεται για το πώς θα αντιμετωπιστούν από νομική πλευρά όταν προκύψουν.

П А Р А Р Т Н М А Т А

Για το δικαίωμα στην απεργία

Ομιλία του Γιώργου Μαυρίκου εκ μέρους του ΠΑΜΕ

στην Ημερίδα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και της Ένωσης Ελλήνων Εργατολόγων,

με θέμα «Η Απεργία σε κρίσιμη καμπή»

Αίθουσα Δ.Σ.Α.

Αθήνα, 4.12.2003

Στη σύγχρονη πολιτική ιστορία, το δικαίωμα των εργατών και υπαλλήλων για **ΑΠΕΡΓΙΑ** κατακτήθηκε αρχικά όχι στα χαρτιά και στους νόμους αλλά στη ζωή και στην πράξη.

Για να επιτευχθεί αυτή η κατάκτηση, χρειάστηκε στην αυγή του περασμένου αιώνα, η νεαρή τότε εργατική τάξη και το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα να κάνουν πράξη αυτό που αποτύπωσε ο ποιητής πως **«θέλει νεκροί χιλιάδες να ναι στους τροχούς, θέλει κι οι ζωντανοί να δίνουν το αίμα τους..»**. Τα σημειώνουμε αυτά για να υπογραμμίσουμε ότι οι νόμοι και τα κιτάπια ήρθαν αργότερα. Ήρθαν να αποτυπώσουν στα χαρτιά και στις διατάξεις αυτό που η ζωή είχε βάλει ήδη σε εφαρμογή.

Από τη στιγμή που κατακτήθηκε το **ΑΠΕΡΓΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ** για την εργατική τάξη αρχίζει μια **διαρκής διαπάλη που εξακολουθεί να διεξάγεται και στις μέρες μας.**

Δυό γραμμές βρίσκονται σε διαρκή αντιπαράθεση :

Από τη μια, οι εκάστοτε κυβερνήσεις, ο ΣΕΒ και οι καθεστωτικές δυνάμεις, στελέχη του κυβερνητικού και εργοδοτικού συνδικαλισμού, επιδιώκουν μέσα από νομοθετικά θεσμικά πλαίσια, μέσα από Υπουργικές αποφάσεις, δικαστικές αποφάσεις, μέσα από οδηγίες και ερμηνευτικές εγκυκλίους να παρεμβάλουν εμπόδια στο απεργιακό δικαίωμα, να το περιορίζουν και τελικά να το ευνουχίζουν.

Από την άλλη, η Εργατική τάξη και το συνεπές εργατικό συνδικαλιστικό κίνημά της, εδώ και έναν αιώνα προσπαθεί, στην πράξη, να κατακτά και να διευρύνει το δικαίωμα στην Απεργία. Προσπαθεί να ασκεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο **την ανώτερη αυτή μορφή της ταξικής πάλης** και, ταυτόχρονα, να αποκρούει την κρατική βία, τον αυταρχισμό και τη συκοφάντηση του απεργιακού δικαιώματος.

Για το εργατικό κίνημα, το διαχρονικό μήνυμα που εκφράζει απόλυτα την ανειρήνευτη διαπάλη, συμπυκνώθηκε και προβάλλεται μέσα από το σύνθημα **«Νόμος είναι το δίκιο του Εργάτη»**.

Παράλληλα και σε αντιστοιχηση με τις κάθε φορά κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις, το δικαίωμα για απεργία γίνεται άλλοτε δύσκολο και άλλοτε ακόμα πιο δύσκολο για τις λαϊκές δυνάμεις.

Σε περιόδους όπου αντιδραστικές ιδεολογικοπολιτικές αντιλήψεις κερδίζουν έδαφος, εντείνεται ο αυταρχισμός και τα χτυπήματα στις δημοκρατικές, στις συνδικαλιστικές και τις συνταγματικές ελευθερίες. Αν θυμηθούμε τη Μεταξική περίοδο, την περίοδο της Κατοχής, την μεταεμφυλιακή περίοδο, την 7άχρονη δικτατορία αλλά και τη συνέχεια, θα δούμε ότι οι προσπάθειες για «κατάργηση της πάλης των τάξεων» κατά τον περιβόητο Λάσκαρη έκφραζαν τον πραγματικό στόχο του καθεστώτος της εκμετάλλευσης. Αυτό επιβεβαιώνεται απόλυτα αν μελετήσει κανείς στατιστικά τον αριθμό των δικαστικών αποφάσεων για απεργιακές κινητοποιήσεις πριν και μετά την περίοδο 1989-1991. Μετά τις ραγδαίες ανατροπές που συντελέστηκαν σε ολόκληρο τον κόσμο, με αποτέλεσμα προσωρινά να δυσκολέψουν τα πράγματα για το λαϊκό κίνημα, έχουμε καρμπόν δικαστικές αποφάσεις που κηρύσσουν ΟΛΕΣ σχεδόν τις ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ. Με νομικίστικα και τραβηγμένα από τα μαλλιά αποστεωμένα επιχειρήματα **το δικαίωμα για απεργία βρίσκεται υπό διωγμό**. Έφτασε δικαστής με τέτοιας ποιότητας επιχειρήματα να κηρύξει παράνομη ακόμα και την **Πρωτομαγιάτικη Απεργία** του 2003 για κλάδο εργαζόμενων της Ολυμπιακής. Στις μέρες μας οι μόνες δικαστικές αποφάσεις που δικαιώνουν εργαζόμενους είναι όταν δικαστές κρίνουν διεκδικήσεις του κλάδου τους.

Σήμερα, η αντιπαράθεση ανάμεσα σε όλους εμάς που υπερασπίσαμε και θα υπερασπίσουμε με όποια θυσία και αν απαιτηθεί το δικαίωμα της απεργίας και σε όλους εκείνους που αγωνίζονται για τη φαλκίδευσή του, θα οξύνεται και θα βαθιάνει.

Γνωρίζουμε ότι απέναντί μας συσσωρεύονται καλυμμένα ή αποκάλυπτα οι φανεροί και κρυφοί εχθροί του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στην απεργία.

Όλοι εκείνοι που με νόστιμους νεολογισμούς, με φρασούλες πομπώδεις και με εκσυγχρονιστικό μανδύα επιχειρούν να πετύχουν ότι στα εκατό χρόνια που πέρασαν δε μπόρεσαν οι προπομποί τους να πετύχουν. Άλλοτε προφασίζονται ότι δήθεν ενδιαφέρονται για το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, άλλοτε ότι τάχα νοιάζονται για το κυκλοφοριακό ή για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων. Πάντα όμως αναμασούν τον ίδιο τελικό σκοπό. Στα τελευταία χρόνια, οι πολέμιοι της Απεργίας αντεπιτίθενται και προβάλλουν σαν εναλλακτική πρόταση απέναντι στην απεργία, τον λεγόμενο «Κοινωνικό Διάλογο». Η απεργία δαιμονοποιείται σαν κάτι το αναχρονιστικό και ο κοινωνικός διάλογος χρυσώνεται σαν το φάρμακο «δια πάσαν νόσο» !

Ο αγώνας ο δικός μας λοιπόν, σήμερα είναι πιο δύσκολος, πιο σύνθετος και πιο ουσιαστικός. Όμως μαζί μας ή σε παράλληλη τροχιά βρίσκονται ξεχωριστές προσωπικότητες του νομικού κόσμου, βρίσκονται λίγοι μα εκλεκτοί δικαστικοί λειτουργοί και βρίσκονται στο πλευρό μας οι πιο ζωντανές, οι πιο τίμιες και οι πιο ριζοσπαστικές δυνάμεις του Εργατικού Συνδικαλιστικού Κινήματος.

Στην πρώτη γραμμή υπεράσπισης του αδιαπραγμάτευτου δικαιώματος της τάξης μας βρίσκεται η πολιτική πρωτοπορία της Εργατικής Τάξης. Μαζί μας και η προοδευτική διανόηση. Κοντά μας, η ριζοσπαστική εργατική νεολαία. Κι επειδή, ταυτόχρονα οι αντιλαϊκές και αντεργατικές πολιτικές θα εντείνονται επειδή το καθεστώς των μονοπωλίων και των πολυεθνικών θα οξύνει την επιθετικότητά του για την εξασφάλιση των υπερκερδών του, κι επειδή η ιμπεριαλιστική βαρβαρότητα μόνο με παλλαϊκό αγώνα θα αναχαιτιστεί, **η ΑΠΕΡΓΙΑ** παίρνει στις μέρες μας **πιο πλούσιο** ακόμα περιεχόμενο σαν μορφή πάλης, **γίνεται πιο ΑΝΑΓΚΑΙΑ** για την οικονομική και πολιτική πάλη της Εργατικής Τάξης και των συμμάχων της.

Για όλους αυτούς τους λόγους, όσοι καλυμμένα ή απροκάλυπτα επιχειρούν να την καταργήσουν και αυτή τη φορά θα αποτύχουν.

http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=1428&page=2

Το δικαίωμα της απεργίας

Το δικαίωμα της απεργίας κάθε εργαζόμενου είναι βασικότατο και αναπόσπαστο μέρος σε κάθε συλλογική διαπραγμάτευση. Αυτό το δικαίωμα δεν μπορεί να εξασκείται με διαφορετικό τρόπο για τον καθηγητή, η τον οικοδόμο και με διαφορετικό τρόπο για των πιλότο των Κ.Α η των κυβερνητικό Ιατρό. Η διαφορετικές συνέπειες που συνεπάγεται μια απεργία σε κάθε τομέα πρέπει να απαιτείται να γίνονται κατανοητές όχι μόνον από την πλευρά των εργαζόμενων αλλά και από την πλευρά των εργοδοτών και ειδικά όταν αυτός ο εργοδότης είναι η ίδια η κυβέρνηση.

Το δικαίωμα της απεργίας δεν είναι ένα απλό κατοχυρωμένο δικαίωμα το οποίο ήρθε μάλιστα η ώρα να περιορισθεί. Αντίθετα. Το δικαίωμα της απεργίας είναι ένα βασικότατο, αναγκαίο δικαίωμα το οποίο μετά από είκοσι σχεδόν χρόνια οπισθοδρόμησης και περιορισμού από τον Ρηγκανισμό και τον Θατσερισμό, θα πρέπει να απόκτηση ξανά την δυναμική του θέση μέσα στις εργασιακές σχέσεις.

Σήμερα που σε συνθήκες μανιώδους προσκολλήσεις και αναφοράς από την κυβέρνηση και συγκεκριμένους ιδεολογικούς χώρους για την ανάγκη απελευθέρωσης των δυνάμεων της αγοράς, το συνδικαλιστικό κίνημα της Κύπρου θα πρέπει με σταθερότητα να υπερασπισθεί της αναγκαιότητας ύπαρξης και επέκτασης του δικαιώματος της απεργίας σαν του μοναδικού αποτελεσματικού θεμελιακού ανθρώπινου εργατικού δικαιώματος προάσπισης των δικαιωμάτων των εργαζόμενων αλλά και των πολιτών.

Το δικαίωμα της απεργίας και τα απεργία μέτρα των ιατρών ούτε ξεπερασμένα ούτε αντιδημοκρατικά είναι. Στην σύγχρονη κοινωνία που ζούμε το βασικό δημοκρατικό δικαίωμα της απεργίας είναι ανθρώπινο δικαίωμα κατοχυρωμένο από την

συνθήκη 87 του ILO (international labor Organization και τυγχάνει ταυτόχρονης αναγνώρισης από το άρθρο 13 του κοινωνικού χάρτη της Ευρωπαϊκής ένωσης και από το σύνταγμα της κυπριακής δημοκρατίας.

Το δικαίωμα της απεργίας είναι ταυτόσημο και με την ίδια βαρύτητα με το κατοχυρωμένο ανθρώπινο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και ελευθέριας συγκέντρωσης.

Μέσα στα δημοκρατικά μας θέσμια επιτρέπεται στην κυβέρνηση εργοδότη να τηρεί μια απαράδεκτη και επικίνδυνη στάση στα θέματα υγείας και αντιμετώπισης των διαφορών προβλημάτων. Την ίδια ώρα σε αυτό τον τόπο θεωρείται ηθικό και ορθό σύμφωνο με τους νόμους της ελεύθερης αγοράς ένα νοσοκομείο να βαδίζει προς τον δρόμο του χρηματιστηρίου. Κάτω από αυτές της συνθήκες όχι μόνον οι γιατροί του δημόσιου έχουν αναφαίρετο δικαίωμα στην απεργία τους όχι μόνον θα πρέπει να συνεχίσουμε την σύγκρουση με εκείνες τις θέσεις των εργοδοτών ενάντια στο δικαίωμα της απεργίας αλλά ήρθε για το συνδικαλιστικό κίνημα του τόπου ο καιρός να περάσει στην αντεπίθεση και να ζητήσει επιτακτικά την επέκταση των απεργιακών και άλλων δικαιωμάτων των εργαζόμενων σαν αναγκαίο μέτρο εξισορροπήσεις της άνισης πάλης με την εργοδοτική πλευρά.

Η απεργία και ο αγώνας των ιατρών πρέπει να δικαιωθεί.

http://www.hellasfm.us/article_1385.shtml

ΜΕ ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

Της Αικατερίνης Λιβάνη

Οκτ. 10, 2003

ΑΠΕΡΓΙΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο εργαζόμενος της οποίας ανεπτυγμένης κοινωνίας πρέπει να απολαμβάνει ότι και όσα απέκτησε μέσα από μακροχρόνιες προσπάθειες και θυσίες. Οι περισσότεροι αναγνωρίζουμε πως μέσα σε δημοκρατικά πολιτεύματα οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν τις αντιρρήσεις τους και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους είτε συνέβαλλαν οι ίδιοι για την απόκτησή τους ή κάποιοι άλλοι πριν από αυτούς. Το πλέον δημοκρατικό μέσον διαμαρτυρίας αναμφίβολα είναι αυτό της απεργίας, δικαίωμα το οποίο έχει αποκτηθεί με αγώνες και θυσίες, Δικαίωμα το οποίο έχει αναγνωρισθεί από εργοδότες και εργαζομένους. Δικαίωμα το οποίο κινδυνεύει να λειτουργήσει σαν μπουόμεραγκ για τους εργαζομένους. Η χρήση ενός όποιου δικαιώματος είναι σεβαστή. Η κατάχρηση είναι κατακριτέα, διότι αυτό σημαίνει ότι ξεπερνώνται τα όρια των υποχρεώσεων των εργαζομένων, απαραίτητη προϋπόθεση σωστής και ισορροπημένης εργασιακής συμβάσεως. Είναι

ακατανόητη η «απαίτησις» μερίδος διαμαρτυρομένων να θέλουν να επιβάλουν την άποψή τους, σωστή ή όχι, σε άλλους των οποίων τα συμφέροντα ή οι υποχρεώσεις διαφέρουν.

Υπάρχουν τομείς στους οποίους δεν επιτρέπεται η απεργία, ακόμη και όταν έχουν απόλυτο δίκαιο. Δεν είναι δυνατόν να απεργούν οι νοσοκομειακοί ιατροί, να φθάνουν σοβαρά καρδιακά περιστατικά και να αρνούνται την είσοδό τους στο νοσοκομείο λόγω απεργίας των ιατρών...

Δεν είναι δυνατόν να απεργεί μερίδα αστυνομικών, και να εξαναγκάζονται οι υπόλοιποι αστυνομικοί να διαλύουν με βίαιο τρόπο την απεργία των συναδέλφων τους, οι οποίοι ίσως για πρώτη φορά αντιλαμβάνονται τι σημαίνει να βρίσκεσαι στην απέναντι πλευρά! Δεν είναι δυνατόν να απεργούν οι αγρότες και να κλείνουν τις εθνικές οδούς με αποτέλεσμα να παραλύει η χώρα... Έχουν δίκαιο θα μου πείτε. Δεν το αμφισβητώ, αλλά γιατί δεν σκέπτονται το δικαίωμα των εμπόρων που καταστρέφονται οικονομικά, γιατί δεν σκέπτονται το δικαίωμα των πολιτών να μπορούν να προμηθευτούν όλα όσα εγκλωβίζονται στις εθνικές οδούς; Γιατί δεν σκέπτονται όλους εκείνους που θέλουν να ταξιδεύουν από τη μία πόλη στην άλλη για όποιο λόγο; Η απεργία είναι το μέσον πίεσεως προς τον εργοδότη, είναι κεκτημένο δικαίωμα, είναι η νόμιμη διαμαρτυρία προς την αδικία. Είναι απαραίτητη σε πάρα πολλές περιπτώσεις αν και όταν αυτή δεν είναι απόρροια κομματικών αντιπαλοτήτων και όταν αυτή, η απεργία, δεν εργάζεται σε βάρος συνεργατών και συμπολιτών. Το πρόβλημα αυτό είναι παγκόσμιο, γιατί είναι πολύ δύσκολο για όλους μας, πολύ περισσότερο των ηγητόρων, να ξέρουμε πως και πότε να σταματήσουμε... τηναπεργία.

<http://www.parliament.gr/politeuma/syntagmaDetails.asp?ArthroID=25>

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

Άρθρο 23 - (Συνδικαλιστική ελευθερία)

1. Το Κράτος λαμβάνει τα προσήκοντα μέτρα για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας και την ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών μ' αυτή δικαιωμάτων εναντίον κάθε προσβολής τους, μέσα στα όρια του νόμου. Η απεργία αποτελεί δικαίωμα και ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων. Απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σ' αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημόσιων υπαλλήλων και των υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου,

υπόκειται στους συγκεκριμένους περιορισμούς του νόμου που το ρυθμίζει. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φθάνουν έως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησής του.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
Α.Π.	Άρειος Πάγος
ΕΕΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου
Ε	Εφετείο
εδ.	Εδάφιο
ΔΕΝ	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας
ΜονΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν.	Νόμος
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δ. ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ: Εργατικό Δίκαιο, Μέρος Πρώτο, Αθήνα 1973.

Α. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ: Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο. Τρίτη Έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1992.

Ι.Δ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ: Εργατικό Δίκαιο – Συλλογικές Εργασιακές Σχέσεις. Θεσσαλονίκη 1981.

Ι.Δ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ: Εργατικό Δίκαιο. Ατομικές Εργασιακές Σχέσεις και Κοινωνική Πολιτική. Θεσσαλονίκη 1984 Κ.Δ. ΛΑΝΑΡΑ: Νομοθεσία Εργατική και Ασφαλιστική.

Α.Π. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εργασία και Συνδικάτα στη Μεταβιομηχανική Κοινωνία – Ο Εφιάλτης της Δυαδικής Κοινωνίας. ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ – Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ.

Δ.Ι. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ: Απεργία.

Σ Υ Λ Λ Ο Γ Ε Σ Ν Ο Μ Ο Θ Ε Σ Ι Α Σ

Δ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ: Βασικοί Εργατικοί Νόμοι, Θεσσαλονίκη 1991.

Γ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ: Εργατική Νομοθεσία, τόμος Α' συνδικαλιστικό δίκαιο- απεργία, Αθήνα 1986.

Σ Υ Λ Λ Ο Γ Ε Σ Ν Ο Μ Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ

Δ. ΚΕΡΑΝΗΣ: Εργατικό Δίκαιο και Εργατική Νομοθεσία, Αθήνα 1986.

Ε Ι Δ Ι Κ Α Ν Ο Μ Ι Κ Α Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Α

ΔΕΛΤΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ